

Anàlisi de la prostitució femenina a Catalunya

Estudi encarregat per l'Institut Català de la Dona

Novembre de 2001

RPEEO 212

**ANÀLISI DE LA PROSTITUCIÓ FEMENINA A CATALUNYA:
PROPOSTES EXECUTIVES I LEGISLATIVES PER A MILLORAR UNA
SITUACIÓ PROBLEMÀTICA**

Realitzat per a l'Institut Català de la Dona, per l'equip d'investigació sobre
prostitució del Programa de Polítiques Públiques i Socials de la Universitat
Pompeu Fabra – The Johns Hopkins University

Direcció:

Vicenç Navarro

Equip d'investigació:

Matilda García

Marta Lahoz i Casarramona

Sara López

Agueda Quiroga

Artur Santacana

Barcelona, 1 de novembre del 2001

Continguts:

Resum Executiu	2
Introducció	10
I Les cares del problema:	
Enfocaments i perspectives sobre la prostitució femenina	
1. Les contradiccions de la prostitució: els enfocaments	12
1.1 Voluntarisme vs. Determinisme: llibertat o destí?	12
1.2 Legitimació vs. Dignitat humana: treball o explotació?	15
1.3 Funció social vs. Desviació social: l'atribució social de responsabilitats	17
II Legislació i reformes a Europa	22
1. Les tendències normatives	22
2 Les reformes	25
2.1 Alemanya	25
2.2 Holanda	27
III Línies generals d'acció	29
Propostes d'acció per a la millora de les condicions de vida i treball de les prostitutes a Catalunya	
Desenvolupament de les propostes	31
1. Prevenir l'inici en la prostitució	31
2. Regular de l'exercici de l'activitat	38
3. Facilitar la sortida de la prostitució	43
4. Mesures transversals	47

Bibliografia **52**

Annex I

Relació d'informes previs sobre els que es basa aquest document:

I. Revisió de legislacions i tendències europees

La legislació de la Unió Europea	56
El cas suec	67
El cas francès	71
El cas holandès	81
El cas italià	85
El cas danès	91
El cas belga	95
El cas d'Anglaterra i Gales	99

II. Revisió bibliogràfica **104**

1. Reflexions teòriques: les contradiccions de la prostitució	104
2. Estudis empírics: la realitat de la prostitució	112

III. La prostitució a Catalunya des del punt de vista policial **118**

IV. Prostitució, condicions de vida i salut a Catalunya **130**

Annex II **134**

Llistat de persones i institucions entrevistades

Resum Executiu

Aquest informe presenta una aproximació descriptiva a la prostitució femenina a Catalunya i les seves tendències, com també una anàlisi de la legislació que la regula, i de les legislacions europees al respecte. A mode de síntesi general, destaquem:

- **La consideració de la prostitució en la legislació espanyola¹ és gairebé inexistent. De fet, podria afirmar-se que la prostitució a Espanya és una activitat “al·legal”:** no està regulada, des del punt de vista civil o laboral, ni penada. El codi penal espanyol no pena ni l'exercici de la prostitució ni el proxenitisme, excepte en el cas de menors d'edat o de prostitució forçada. Donat aleshores que en principi el proxenitisme o intermediació entre prostituta i client no és una activitat il·lícita, **haurien d'existir normes que ho regulin, com a la resta de les activitats lucratives que es desenvolupen en el territori de l'Estat. No obstant, el buit normatiu és total en aquest aspecte.**
- **Les conseqüències d'aquest buit normatiu són molt importants per a tota la societat, però en particular, col·loca al col·lectiu de dones que exerceixen la prostitució en una situació de desigualtat i desprotecció social:** exerceixen una activitat econòmica que no reconeguda o submergida, no genera cotitzacions socials, quedant excloses dels beneficis que en matèria de protecció social protegeixen a la resta dels treballadors i treballadores de l'Estat.
- **Sense deixar de banda que la qualificació i conceptualització de la prostitució femenina com a activitat econòmica lícita és conflictiva i genera amplis debats (com es pot veure en l'apartat 1 d'aquest informe), és necessari reconèixer que existeix una situació crítica la qual els poders**

públics tenen l'obligació de resoldre, donat que l'estat actual de les coses implica una vulneració dels drets de ciutadania per a un important col·lectiu de dones, així com també afavoreix el frau fiscal (via impostos no pagats per mitjancers) i crea problemes de futur per al conjunt de la societat (per exemple, al no existir cotitzacions a la Seguretat Social pel treball realitzat per les prostitutes, es generen futures pensions no contributives).

- **Considerem que totes les mesures i propostes orientades a resoldre aquesta situació poden ser orientades a les polítiques marc d'igualtat d'oportunitats entre homes i dones, i de fet és aquest concepte el que ha guiat les darreres reformes dutes a terme a Alemanya, Holanda i Suècia.** Les tres reformes parteixen d'un mateix diagnòstic, i plantegen accions diferents: a Alemanya, el reconeixement de l'activitat per compte pròpia i la possibilitat d'accedir als beneficis de la Seguretat Social per les treballadores cotitzants; a Holanda, l'aprofondiment d'una reforma ja iniciada, ampliant drets de les prostitutes vers intermediaris i client; a Suècia, la prohibició de la compra de serveis sexuals, penant tant a clients com a proxenetes. En aquest sentit, **es pot veure a la prostitució no voluntària com un símptoma més de la desigualtat d'oportunitats en el mercat de treball per a les dones: són dones i no homes la que s'inserten en un mercat de treball desprotegit.**
- **Aquest enfocament no ens ha de fer perdre de vista la totalitat d'actors involucrats en el problema: no es tracta tant sols d'un problema de dones.** Si bé són les dones que exerceixen la prostitució la part més exposada, més visible i estigmatitzada, la qüestió involucra al client, a l'intermediari i al conjunt de la societat. Al llarg de tot l'informe hem mantingut la vista en aquests quatre actors centrals.
- **Respecte de la prostitució femenina a Catalunya, ressalten els canvis en la seva composició i volum (veure a l'Annex I, els punts III –informe des del**

¹ La legislació en aquest aspecte queda sota la competència del Govern de l'Estat Espanyol.

punt de vista policial- i IV –condicions de vida i salut). En el primer aspecte, el “reemplaçament” de treballadores locals per estrangeres, més joves i en la majoria dels casos immigrants sense papers. En el segon aspecte, l’augment en l’oferta de serveis.

- **La variació en la composició del col·lectiu de prostitutes canvia i fa complex l'enfocament sobre problemes i solucions.** Aquest fet ha estat destacat en les entrevistes realitzades, tant per part del personal de les forces policials com per les associacions i institucions que donen recolzament i assistència a les prostitutes. (veure els punts III i IV de l'Annex I).
- **Des del punt de vista policial, es destaca la relació entre “nova prostitució” i xarxes de tràfic de persones.** Com s’assenyala en l'Annex I d'aquest informe, els cossos policials consideren que a Catalunya el 50% de les prostitutes són nacionals, i el 50% estrangeres, i que aquest darrer grup va en augment. El segment nacional es compon principalment per prostitució de classe alta que treballa en clubs, transvestits i dones d’edat més avançada (en un gran percentatge toxicòmanes).
- **Respecte la prostitució estrangera, és important diferenciar entre dones “comunitàries”, és a dir, (procedents de la UE), que habitualment treballen pel seu compte i dones “no comunitàries”, que són introduïdes a Catalunya a través de xarxes d’immigració il·legal.** Dins del grup no-comunitari, els contingents més importants provenen dels països de l'Europa de l'est i Amèrica del Sud, i en menor mida de països d'Àfrica Subsahariana.
- **Les intervencions policials es centren en la desarticulació de les xarxes d’immigració il·legal.** Així mateix, **destaquen l’escàs percentatge de denúncies per part de dones en relació amb el volum de la prostitució, en**

particular per por a que les xarxes prenguin represàlies sobre els seus familiars en els països d'origen o per por a ser expulsades del país.²

- Des de les organitzacions i institucions que donen assistència a les prostitutes (principalment a les que treballen al carrer) es coincideix en la caracterització realitzada des de la policia, però el centre d'interès d'aquests organismes és diferent. Les activitats es centren en millorar les condicions de vida i salut de les dones i en actuar de nexa cap a l'administració pública (tramitant rendes mínimes d'inserció o pensions no contributives, per exemple).
- Segons s'assenyala en les entrevistes, els problemes de salut més freqüents segueixen sent les malalties de transmissió sexual. A la ciutat de Barcelona, el centre de salut més destacat en atenció a prostitutes és el CAP de Drassanes, així com també el consultori de *Metges Sense Fronteres*, al barri del Raval de Barcelona, que rep al voltant de 10 consultes setmanals de prostitutes de carrer.
- La majoria de les organitzacions entrevistades participa de programes de distribució de preservatius gratuïts, com també d'activitats de difusió i promoció de la salut sexual reproductiva (en particular, es destaca el cas d'Àmbit Dona i Àmbit Prevenció).
- Una altra línia emergent en l'àrea sanitària és la de la salut psicològica. La prostitució al carrer és una activitat de gran estrès, i que genera una erosió de l'autoestima de la persona, essent freqüents els casos de depressió crònica.
- Pel que fa a la sortida de l'activitat, algunes associacions³, imparteixen cursos de formació ocupacional que permeten trobar alternatives laborals diferents a la prostitució. No obstant, s'ha de realitzar dues consideracions: en primer

² No obstant, l'article 55 de la Llei d'Estrangeria garanteix la regularització de la situació d'aquelles persones que col·laboren amb la policia en la desarticulació de xarxes de tràfic de persones.

³ Com la Congregació religiosa de les Hermanas Oblatas.

lloc, no totes les dones que desitgen sortir de la prostitució estan en condicions de trobar una altra ocupació en el mercat de treball (per qüestions de edat, de falta d'experiència prèvia o de capacitació). En segon lloc, totes les iniciatives dutes a terme des d'organismes no governamentals tenen un grau de fragmentació i superposició important, al no estar sostingudes en el dret de ciutadania.

El mosaic d'opinions i visions reconstruït ens ha permès elaborar una sèrie de recomanacions programàtiques, que es desenvolupen en l'apartat III d'aquest treball. Considerem imperiosa la necessitat de dur a terme un debat a nivell de Catalunya i de l'Estat sobre la regularització de l'activitat, sobre la base de les reformes dutes a terme en altres països de la Unió Europea, amb sistemes més avançats de protecció de qualitat de vida dels seus ciutadans.

Com es pot observar a partir de la lectura de l'apartat de legislació comparada presentat en aquest document, diversos països europeus han reformat la seva legislació referent a l'estatus legal de la prostitució i a les lleis de protecció social, incloent a les prostitutes en el conjunt d'usuaris de la Seguretat Social i dels sistemes públics de salut. Aquestes reformes s'inscriuen en el marc de recomanacions realitzades per la Unió Europea, disposades tant a millorar la qualitat de vida dels seus ciutadans com a combatre les xarxes de tràfic internacional de persones. Destaquem que a l'Estat Espanyol s'ha adherit a aquesta recomanació europea, pel que s'ha compromès, o declara intenció, d'ocupar-se del tema també en el territori de l'Estat.

En aquesta línia, les accions presentades en l'apartat tenen com a objectiu millorar les condicions de vida i treball de les dones que treballen en la prostitució a Catalunya, elaborar sortides efectives per a totes aquelles que vulguin deixar l'activitat i incorporar-se en una altra i intentar que cada cop siguin menys les

dones que hagin d'escollir prostituir-se com a camí laboral o professional no voluntari.

INTRODUCCIÓ

Aquest informe presenta els resultats finals de la investigació “Anàlisi de la prostitució femenina a Catalunya”, encarregada per l’Institut Català de la Dona al Grup d’Anàlisi del Programa de Polítiques Públiques i Socials de la Universitat Pompeu Fabra-The Johns Hopkins University.

En la primera reunió de treball, la Sra. Presidenta de l’ICD va manifestar la necessitat de dur a terme el primer estudi exhaustiu sobre l’estat de la qüestió de la prostitució femenina a Catalunya, amb l’objectiu de caracteritzar la situació al país, identificar les principals necessitats del col·lectiu de dones que treballen en la prostitució, relevar les principals tendències que en matèria de polítiques i normatives duen a terme altres països d’Europa, i elaborar un llistat de recomanacions programàtiques.

Sobre la base d’aquesta sol·licitut es va elaborar una metodologia de treball que va combinar revisió bibliogràfica, estudi de legislacions comparades i entrevistes amb els actors socials més representatius dins del camp.

Es van elaborar i lliurar a l’ICD dos informes d’avanç. En el primer d’ells es varen revisar les aproximacions teòriques al tema de la prostitució, a partir d’una revisió exhaustiva de la literatura i dels principals autors que s’han ocupat de la qüestió; es va revisar la legislació en el nivell de la Unió Europea i dels països membres, incloent Espanya, atenent a la situació penal, de protecció social i impositiva; es van entrevistar les autoritats policials amb competència a Catalunya, amb la finalitat d’obtenir la seva visió de la qüestió, tendències i estimació numèrica; i, a partir de fonts secundàries basades en la realitat de Barcelona, es van delinear els problemes més imperatius en matèria d’assistència sanitària i social del col·lectiu de dones que treballa en la prostitució al carrer de la ciutat.

Es segon informe previ va prendre com a punt de partida els comentaris rebuts per part de la Sra. Álvarez i dels seu assessor, el Prof. Gavalrà, respecte del primer informe, junt amb les preguntes i suggeriments sorgides en el propi grup d'investigació. Així mateix, es va afegir com àrea d'interès especial l'anàlisi de les reformes legislatives recents sobre aquest tema en tres països europeus: Suècia, Alemanya i Holanda. En aquesta etapa també es van entrevistar a institucions i associacions que donen assistència social, sanitària i educativa a prostitutes "de carrer", a fi d'obtenir la seva visió de la qüestió i contrastar-la amb la obtinguda per la investigació. Es va elaborar també un llistat de recomanacions, per a ser desenvolupades des del ICD en forma d'accions i programes.

Aquest informe sintetitza i alhora amplia els anteriors. L'esquema d'exposició és el següent: **l'apartat I presenta una ressenya dels enfocaments teòrics que han abordat el tema de la prostitució**, en particular, les polèmiques voluntarisme-determinisme i legitimació-dignitat humana. En aquest apartat presentem també una primera identificació dels actors involucrats en la qüestió (prostituta/intermediari/client). **L'apartat II presenta la síntesi de la tendència legislativa als països de la Unió Europea, atenent als eixos penal, fiscal i social. A més, es sintetitzen les reformes més recents en matèria de legislació: Alemanya i Holanda. L'apartat III presenta les propostes d'acció, en el nivell de polítiques públiques, com també les línies argumentatives que considerem més rellevants a fi d'encarar una discussió profunda respecte una forma legislativa de l'estatus de la prostitució en el territori del país i de l'Estat.**

Tanmateix, s'inclou en l'Apèndix I els informes previs de cada una de les àrees i en l'Apèndix II el llistat d'institucions, agències i persones entrevistades al llarg de la investigació.

Queda obert a comentaris, suggeriments i modificacions que l'ICD cregui convenient realitzar.

I. LES CARES DEL PROBLEMA

Aquest apartat té com a objectiu mostrar la prostitució amb totes les seves contradiccions, contradiccions que han donat lloc a enfocaments diversos en la comprensió i interpretació del fenomen. Les visions sobre la realitat social de la prostitució són divergents, i donat que cada una d'elles posa l'accent en la prostituta, el client i l'intermediari, varia la percepció del problema i les estratègies possibles per encarar-lo. Més enllà de l'abstracció de la discussió teòrica, ens proposem relacionar cada una de les posicions de fons amb els actors socials que les encarnen i analitzar quines implicacions té la seva defensa a l'hora de dissenyar polítiques públiques en aquesta àrea.

1. Les contradiccions de la prostitució: els enfocaments.

1.1 Voluntarisme vs. Determinisme: Llibertat o Destí?

A l'abordar la qüestió de la prostitució femenina un dels primers conceptes en aflorar és la dicotomia "voluntarisme-determinisme". Segons Negre i Rigol (1988) aquests dos tipus d'ideals poden il·lustrar-se amb dos personatges cinematogràfics: "Belle de jour" i "Irma la dulce". Mentre que la Séverine de Buñuel decideix lliurement convertir-se en prostituta, Irma es veu obligada per les circumstàncies. D'aquesta manera, la primera queda impregnada de la sordidesa que implica el voluntarisme de la seva acció, l'elecció de ser prostituta, mentre que la segona queda exculpada per l'explicació determinista de la seva conducta. En la vida real, si bé és possible trobar Irmes i Sévérines, solen combinar-se ambdós punts de vista.

A partir d'aquesta petita introducció hem volgut presentar els arguments que s'han donat en defensa del voluntarisme i del determinisme en la prostitució femenina.

La visió voluntarista

El voluntarisme suposa la llibertat de la persona per a escollir el que vol fer amb la seva pròpia vida, incloent el seu cos i la vivència de la seva sexualitat. Aquest punt de vista és defensat per alguns lliberals, sobre la base del testimoni de dones que exerceixen la prostitució, els quals afirmen que majoritàriament es tracta d'una decisió voluntària, que tradueix la combinació de guanyar diners i plaer. Des d'aquesta premissa, el debat giraria al voltant de saber si la societat està disposada a admetre el lliure exercici de l'amor venal, és a dir, el dret a la prostitució de la dona i la llibertat sexual de dos éssers que, en un moment determinat, decideixen una unió temporal, que els diners alliberen de qualsevol compromís.

En aquesta mateixa línia, algunes feministes radicals han plantejat la qüestió de si és possible que la dona vengui la seva sexualitat, utilitzant en benefici propi el valor mercantil que té, en tant objecte d'intercanvi sexual en una societat masculina. Aquesta instrumentalització permet intuir un aspecte emancipador de la prostitució.

D'aquest argument s'han apropiat moltes prostitutes i les seves associacions. Des de **Hetaria** (associació espanyola en defensa dels drets de les prostitutes) s'argumenta que, en la mesura en que tots venem al mercat algun aspecte de la nostra persona, no és més condemnable el fet de mercantilitzar el cos, sinó que es tracta d'una opció personal legítima.

La visió determinista

Al contrari dels arguments mostrats en el punt anterior, el determinisme intenta explicar la prostitució com a sortida inexorable a unes circumstàncies concretes: condicionaments econòmics, socioculturals, sexuals i psicològics.

La determinació econòmica: La prostitució constitueix una font d'ingressos per a aquelles persones que, en situació de pobresa, no troben una altra alternativa. La noció de pobresa, restringida a l'aspecte material, hauria d'ampliar-se considerant les condicions desfavorables de la dona en el mercat de treball: salaris baixos, atur elevat, treball femení com mà d'obra complementària i fluctuant, ventall restringit de possibilitats d'oficis i professions. Tots aquests factors contribueixen a fer més fràgil la posició de les dones i les col·locaria en una situació de pre-prostitució. Aquest seria el cas de moltes dones immigrants sense papers que treballen com a prostitutes al carrer.

La determinació socio-cultural: Molts estudis empírics han revelat un perfil de la prostitució caracteritzat per un entorn social i familiar marginal i un baix nivell d'estudis i instrucció. En aquest sentit, s'ha conclòs que l'entorn determina les opcions de vida possible de les dones i la situació de pre-prostitució augmenta quan el nivell d'estudis i qualificació no permet obrir massa portes.

La determinació sexual: Molts arguments feministes interpreten la prostitució com la conseqüència de la subordinació de les dones en el conjunt de la societat i de les relacions de força entre les categories de gènere. Des d'aquesta perspectiva, la prostitució seria la manifestació més extrema del patriarcat i d'una estructura social masclista. En aquest sentit, podríem parlar de cosificació de la dona i d'esclavitud sexual.

La determinació psicològica: Els estudis qualitius realitzats amb prostitutes posen de manifest que la majoria d'elles han patit grans carències afectives i que han viscut experiències emocionals i sexuals traumàtiques, fet que les converteix en presa fàcil de rufians i proxenetes.

Cap d'aquestes determinacions actua per sí sola, però autors com Millard (1975) sosté que "una dona esdevé prostituta per una carència de tipus psicològic, econòmic o social, quan es produeix l'encontre amb un home-dona (proxeneta)

que la condueix a la prostitució". S'introdueix així un element important: l'intermediari, aquell que condueix a la dona fràgil cap a la prostitució.

L'explicació determinista és assumida per tots aquells sectors que es neguen a acceptar la prostitució com una opció personal i que adopten una actitud protectora en front a les dones que l'exerceixen. Sense ser una crítica, i considerant que un dels blocs de les propostes presentades en aquest informe té com a objectiu acabar amb el determinisme, la visió determinista ens obliga a pensar sobre la nostra responsabilitat com a societat, en la mesura en que contribuïm a reproduir unes condicions que empenyen a moltes dones a veure la prostitució com única sortida de la marginalitat. Si som capaços de minimitzar els efectes del determinisme i tot i així la prostitució persisteix, hauríem reconèixer la seva base voluntarista i desprendre'ns de qualsevol prejudici moral a l'hora d'emprendre mesures destinades a millorar les seves condicions de vida.

1.2 Legitimació vs. Dignitat humana: treball o explotació?

Mentre que des de la perspectiva d'una dignitat humana degradada a través de la prostitució resulta impossible acceptar-la com escollida lliurement per la persona, l'enfocament de la legitimació obra la possibilitat de veure la prostitució com a una opció de vida.

La visió de la legitimació considera que la prostitució és una opció de vida respectable i que les prostitutes han de ser considerades unes ciutadanes i treballadores més, amb els mateixos drets i obligacions. No intenta realitzar una apologia de la prostitució des de la perspectiva de la llibertat sexual de la dona, sinó reconèixer que es tracta d'un fenomen present en totes les societats i que, més enllà de les determinacions, té una dosi de voluntarisme. En la mesura en que es tracti d'una opció personal laboral i de vida, ha de ser considerada legítima.

En aquesta línia es proposa donar a la prostitució visibilitat pública, a fi de que les condicions de vida de les dones que l'exerceixen i que es reconeguin els seus drets. Aquesta és la posició defensada per les prostitutes organitzades (Hetaria, per exemple), per importants grups de pressió a Alemanya i Holanda i per bona part de les associacions que treballen amb i per a prostitutes.

Sol·liciten el reconeixement de la prostitució com a treball, i, en conseqüència unes condicions de treball dignes, l'eliminació dels intermediaris i l'accés a tots els drets que els corresponen com a treballadores i persones.

La visió de la dignitat humana considera que la prostitució és un intercanvi, on el cos de la dona és assimilat a una mercaderia i la dona, rebaixada a la categoria d'objecte.

Aquesta afirmació no admet la distinció entre prostitució voluntària i prostitució forçada, per tant, des d'aquest punt de vista, no és possible equiparar-la a una professió. Alguns representants d'aquesta posició són la UNESCO i la Coalició contra el Tràfic de Dones, així com també organitzacions feministes i humanistes. S'adhereixen a afirmacions com aquesta "no és el seu sexe el que la prostituta està obligada a vendre, sinó la seva pròpia degradació..." (Millet, 1972).

Des d'aquest enfocament s'afirma que:

La prostitució femenina és una violació dels drets humans en la mesura en que viola la dignitat de la dona, està acompanyada de violència sexual, de tractes degradants i que sempre constitueix una forma d'esclavitud sexual.

La prostitució és una forma de discriminació basada en el sexe, resultat d'una moral dicotòmica en virtut de la qual les dones són pensades com a verges o com a prostitutes. Aquesta dicotomia reflexa la ideologia del poder sexual mitjançant el qual els homes dominen les dones.

La prostitució és una forma de violència sexual que impedeix la vivència d'una sexualitat femenina plenament lliure.

La prostitució és una forma contemporània d'esclavitud, en la mesura que no permet a les dones modificar les condicions immediates de la seva existència.

De les opcions aquí presentades (legitimació de la prostitució o condemna de la mateixa en quant atemptat contra la dignitat humana) es deriven formes d'aproximació al fenomen com a treball o com a explotació, respectivament.

Acceptar la prostitució com una opció de vida legítima apunta al seu reconeixement com a treball sense realitzar judicis de caràcter moral que qüestionin la llibertat de la dona que escull. Veure la prostitució com una violació dels drets humans de la persona comporta l'inici d'una lluita activa contra l'explotació sexual que tants beneficis econòmics genera a tot el món. **Aquest és l'argument que sosté la reforma sueca de 1999.**

Des del nostre punt de vista, no es tracta de posicions tan irreconciliables. Reconèixer la prostitució com una ocupació és el primer pas per a dignificar-la, per a dignificar les condicions del seu exercici i donar a les dones drets que els permeti ser més autònomes.

1.3 Funció social vs. Desviació social: l'atribució social de responsabilitats.

Més enllà de l'estigma amb que la majoria de les societats castiga l'exercici de la prostitució, es sol reconèixer certes funcions per al manteniment de l'ordre social, donat que qualsevol "desviació social" no fa sinó reforçar les normes i costums socials. En el cas de la prostitució, impediria la ruptura de la família tradicional al oferir una via d'escapament a la frustració derivada de la monogàmia.

Aquesta doble cara de la prostitució, sovint ignorada, mostra com sempre és la prostituta el focus d'atenció, deixant en l'oblit a l'altra part de l'intercanvi: l'home, el client que busca els seus serveis.

Quin és el lloc que se li reserva a cadascú dels actors implicats? La majoria dels enfocaments plantejats posen l'èmfasi en la dona que es prostitueix, en la seva llibertat d'elecció o en els condicionaments que la fan vulnerable.

Si s'estableix una distinció entre prostitució voluntària i prostitució forçada, apareix un actor fins ara no considerat: l'intermediari, que d'una manera més o menys coactiva condueix a la dona cap a la prostitució. Aquest seria el cas del proxeneta. No obstant, la intermediació pren també altres formes, com és el cas del proxeneta hotel·ler (aquell que posa els mitjans físics per a que es pugui dur a terme l'activitat) o els empresaris del sexe, que contracten a les dones utilitzant falses categories professionals.

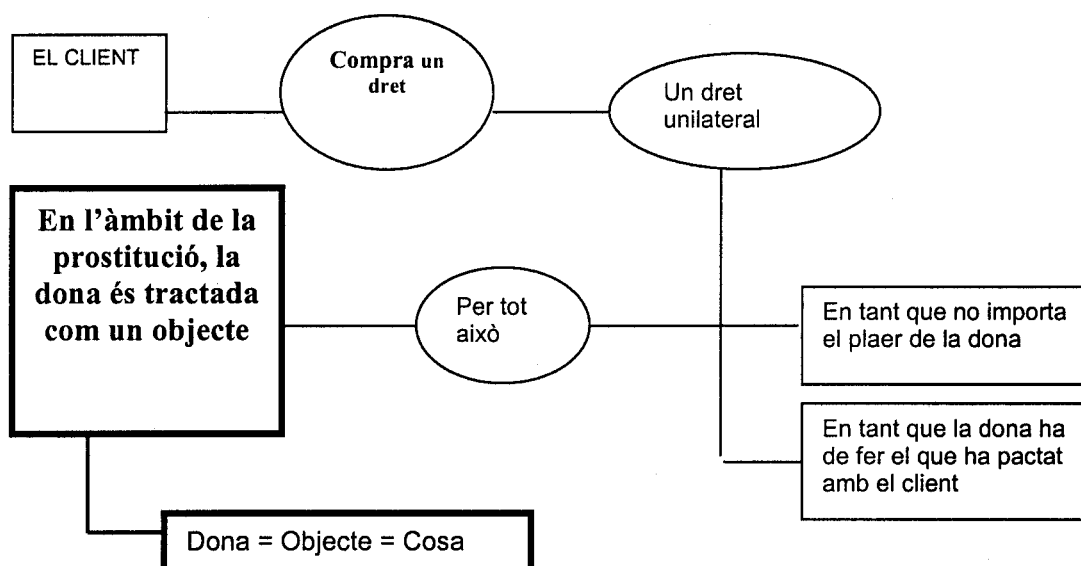
Aquests intermediaris són tinguts en compte per les dues postures enfrontades que plantegen la legitimació i l'explotació. Mentre que des de la segona es considera els intermediaris com agents de l'explotació de les prostitutes i se'ls condemna, des de la legitimació es pretén, a través de la professionalització de l'activitat, regular les relacions laborals entre prostituta i intermediari, dotant-les de continguts i drets. En aquesta mateixa línia podria considerar-se una altra opció: la desaparició de la figura de l'intermediari (en la línia del model italià de cases comunals).

Actualment en la majoria dels països europeus (inclòs Espanya) està vigent una política abolicionista consistent en no penar a qui exerceix la prostitució, però sí a alguns elements del seu entorn. Si aquesta penalització de l'entorn s'apliqués de manera estricta, podria derivar en un procés prohibicionista o reglamentarista de l'activitat. Existeix tanmateix una altre tipus d'intermediari en aquest entorn, que no és freqüentment mencionat i sol romandre encara més ocult que el proxeneta "tradicional": es tracta dels mitjans de comunicació (en particular, diaris de circulació general) en els quals, a les seves pàgines d'anuncis classificats es publiquen contactes amb prostitutes. En un sentit ampli, també estan facilitant l'activitat i guanyen

diners amb ella també. Una regulació que fóra estricta amb l'entorn hauria de prestar atenció també a aquesta situació.

No obstant, tot i si desaparegueren tots els intermediaris, quedaria per considerar un altre actor que exerceix un altre tipus de dominació: es tracta del client, que compra un dret unilateral temporal sobre la dona. En la transacció econòmica pactada, el client pren a la prostituta la capacitat d'elecció, transformant-la en un objecte pel temps en que dura "l'arreglo". Podríem sintetitzar-ho amb el següent gràfic:

Gràfic 1.

La majoria dels enfocaments obliden al client i aquest silenci el fa invisible. El client és anònim, té dret al respecte, no corre riscos al carrer. No obstant, és el que fa que existeixin proxenetes i prostitutes, qui gaudeix de dos grans privilegis: la immunitat i l'anonimat. Amb el gràfic hem volgut presentar la centralitat del client com motor de la demanda i com agent de dominació, a més de l'intermediari. Tanmateix, considerem que aquest raonament és similar al

que sustenta la reforma sueca de 1999, que pena al client que tracta de comprar el servei i no a la prostituta que el ven.

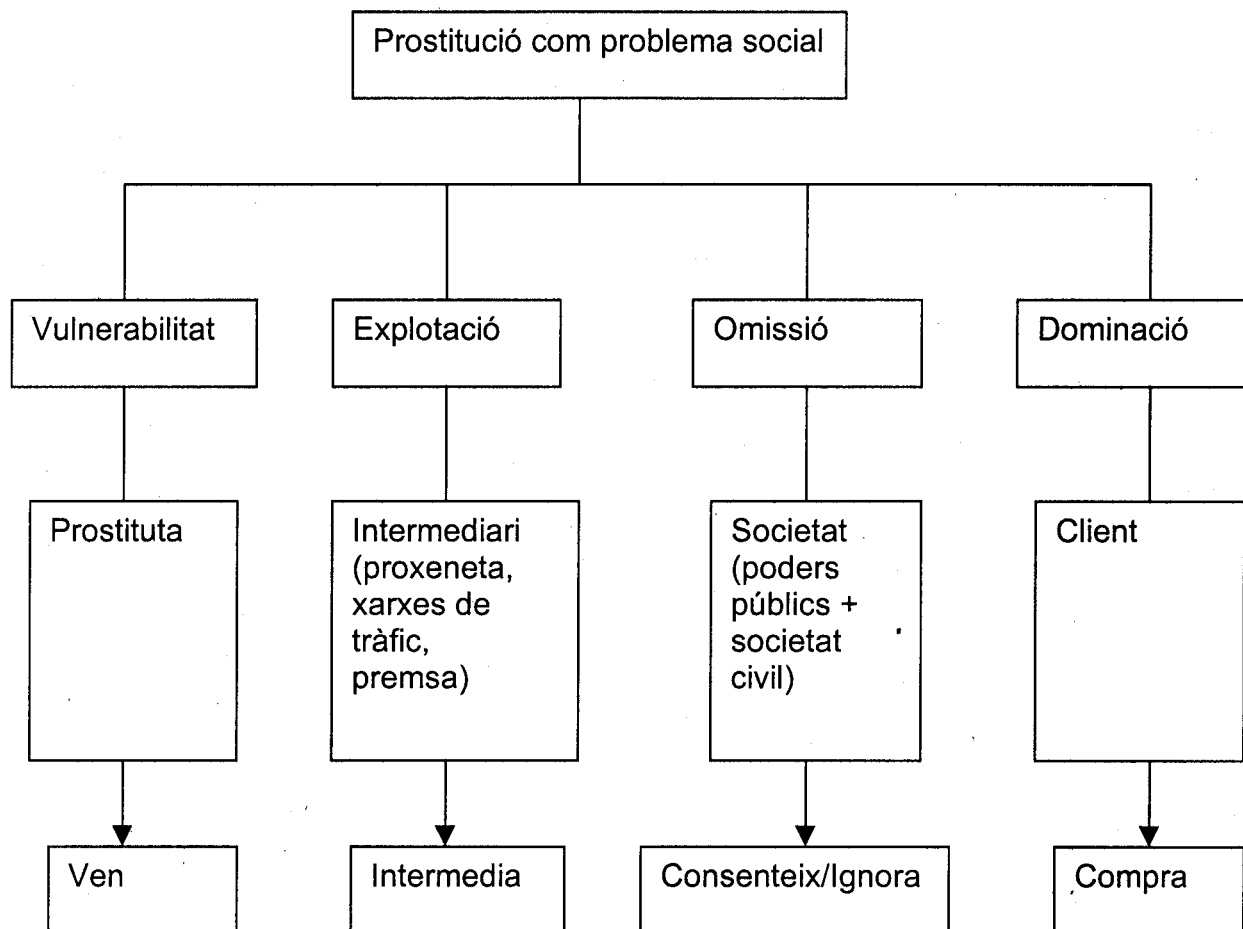
Els treballs d'investigació sobre les motivacions i les característiques dels clients són molt escassos. Des d'algunes organitzacions es sol assenyalar que es tracta d'homes que no accepten els canvis que s'han produït respecte del lloc de la dona en la societat i que prefereixen controlar la situació mitjançant el pagament amb diners.

Aleshores tenim que la prostituta (dona) és tractada com un objecte pel client (home) i com mercaderia per l'empresari, en el marc d'una societat (neutra?) que estigmatitza tan sols el comportament d'ella. Hem donat un pas més destacant el gènere de cadascun dels actors implicats i introduint un quart actor: la societat. Sense caure en una postura radical feminista, pensem que lluny de ser neutra té una forta càrrega patriarcal i masclista. I, llevat d'algunes excepcions, adopta una postura d'omissió i consentiment de la situació excepte vers fets puntuals, en els que es produeixen intervencions aïllades. Un exemple d'aquest tipus d'intervenció són els cíclics enfrontaments entre associacions de veïns i prostitutes de carrer o locals "d'alterne" per sorolls molestos. La base de la demanda és la visibilitat d'una activitat que, mentre no es nota, no existeix.⁴

Com assenyalarem en el començament d'aquest apartat, hem intentat traçar un panorama dels abordatges possibles al problema de la prostitució, considerant a tots els actors involucrats i no tan sols al més visible, que és la dona que es prostitueix. Considerem que es tracta d'un problema complex, en el que un actor ven, l'altre intermèdia, l'altre consent i un quart actor compra. El següent gràfic sintetitza aquesta valoració:

⁴ Per exemple, veure l'episodi al voltant de la denúncia i fallida clausura del local "d'alterne" "Bailén, 22", de la ciutat de Barcelona. La denúncia del veïns es basa en "sorolls molestos i desordre públic" (La Vanguardia, 12-10-2001). Crida l'atenció la cobertura de "La Vanguardia"

Gràfic 2.

del fet de la clausura del local: en cap de les notes cap dels columnistes fa referència a que es tracta d'un anunciant habitual d'aquest mateix diari.

II. LEGISLACIÓ I REFORMES A EUROPA

Al llarg de la nostra investigació hem analitzat el regim jurídic de la prostitució femenina en diversos països europeus, que hem seleccionat per considerar-los els més representatius. Els països estudiats són **França, Alemanya, Anglaterra i Gales, Bèlgica, Dinamarca, Itàlia, Holanda, Suècia i Espanya.**

L'anàlisi s'ha centrat en tres eixos que considerem rellevants a l'hora de pensar i proposar mesures concretes: **les disposicions penals, les disposicions socials i les disposicions fiscals.**⁵

1. Les tendències normatives

L'anàlisi comparatiu indica que:

- a) **En cap dels països estudiats l'exercici individual de la prostitució constitueix una infracció.** De fet, l'últim país europeu que ha abolit les disposicions del codi penal que condemnaven el seu exercici ha estat Dinamarca al juliol de 1999. Per tant, després de l'entrada en vigor de la llei danesa, cap país penalitza l'exercici individual, però la majoria dels països continuen sancionant certs aspectes de la prostitució com la captació de clients. Aquesta infracció específica no existeix ni a Holanda, ni a Suècia ni a Espanya.
- b) **Amb l'excepció d'Espanya i Holanda, tots els països condemnen totes les formes de proxenetisme.** El consideren en totes les seves formes: incitació a la prostitució, explotació d'una persona en situació de debilitat, proxenetisme hotel·ler, etc. En referència a Espanya,

⁵ A petició expressa de l'ICD, no s'han tingut en compte les mesures relatives a la prostitució masculina ni a la prostitució de menors.

contràriament al que deia el codi penal de 1973, el nou codi penal de 1995 no sanciona el proxenetisme de manera general, sinó que considera punible el fet d'aprofitar-se'n d'algunes circumstàncies (edat, relació de superioritat, etc.) per a conduir a una persona a la prostitució. En el cas d'Holanda, la llei del 29 d'octubre de 1999 (vigent des d'octubre de 2000), denominada "Llei per a la supressió de la prohibició general dels establiments de prostitució", ha abolit l'article del codi penal que condemnava el proxenetisme de manera general. Tanmateix ha introduït en el regim orgànic municipal un nou article pel que els ajuntaments fixen les condicions relatives a l'exercici de la prostitució. El proxenetisme és legal mentre la prostitució sigui voluntària. Aquesta disposició permet conjugar el dret amb la pràctica, ja que anteriorment no es podia dur a terme cap tipus de tràmit legal contra els proxenetes.

- c) **Suècia és l'únic país on la compra dels serveis sexuals està prohibida en totes les circumstàncies** després de l'1 de gener de 1999. A partir d'aquesta nova llei, els clients de les prostitutes poden ser condemnats al pagament d'una multa o una pena de sis mesos de presó. A Dinamarca i Holanda s'han adoptat mesures respecte de la compra de serveis sexuals, però sols s'apliquen en el cas de que la prostituta sigui menor d'edat.

En aquesta mateixa línia, la llei anglesa de 1985 sobre les infraccions sexuals pena el dret de "lligar amb un vehicle motoritzat", és a dir, quan un home s'apropa des d'un vehicle a motor, a una dona per a proposar-li la compra dels seus serveis sexuals.

- d) **En tots els països, llevat d'Holanda i Alemanya, a partir de la reforma legislativa (veure l'apartat següent), l'absència del**

reconeixement jurídic de la professió impedeix que les prostitutes disposin de cobertura social completa. A Holanda, les prostitutes es beneficien de la mateixa protecció social que els assalariats o que els treballadors autònoms, segons el regim en que exerceixin la seva activitat. En els altres països, les disposicions penals sobre el proxenetisme prohibeixen que les prostitutes signin contractes de treball, assolint així l'estatus de treballadores per compte aliena. La jurisprudència belga considera com a salari les tasques d'hosteleria que realitzen en bars les dones que es prostitueixen. A d'altres països, si bé com ja hem mencionat la prostitució no constitueix cap infracció, el seu exercici està considerat propi de l'economia submergida, d'aquí que les prostitutes hagin de treballar al marge de la legalitat. A Itàlia, per exemple, el codi penal preveu la nul·litat dels contractes laborals que contravenen les bones costums. **Per tant, amb l'excepció de Bèlgica (i a Alemanya, a partir de la reforma), allà on les caixes de la Seguretat Social no poden rebutjar la afiliació de les prostitutes, en la resta del països les prostitutes no poden tenir l'estatus de treballadores autònomes.**

- e) **Els guanys de les prostitutes són gravables en tots els països estudiats menys a Espanya**, com a conseqüència lògica de concebre-la en el marc de l'economia submergida. Contràriament, a Holanda, el reconeixement jurídic de l'activitat justifica que els guanys siguin gravables i que el regim fiscal sigui diferent en el cas de que s'exerceixi per compte pròpia o per compte aliena. A Alemanya, Anglaterra i Gal·les, Dinamarca, Itàlia, Suècia i França, els guanys són imputables, ja que els fets generadors de la imposició són independents de la legalitat de l'activitat.

En síntesis, podem concloure que encara que la prostitució en sí mateixa no constitueix una infracció, tant sols a Holanda se la considera una activitat professional a temps complert.

2. Les reformes

Presentem a continuació els punts principals de les dues reformes que considerem centrals: el cas d'Alemanya i el d'Holanda.

2.1 Alemanya

La reforma legislativa que l'estat alemany ha posat en marxa durant aquest any 2001 s'inscriu dins de les recomanacions de la Unió Europea als Estats Membres, en concret, de la Comissió de Treball que vetlla per la igualtat d'oportunitats entre homes i dones, els quals punts principals són:

En primer lloc, la reforma de l'article 138.1 del codi alemany, que feia referència a l'acord entre prostitutes i clients, qualificant-lo de contrari a la moral. La modificació es basa en que l'argument que aquesta qualificació no es correspon amb els temps actuals ni amb l'opinió social i que a més té conseqüències greus sobre la seguretat física, material i social de les afectades. Per exemple, amb anterioritat a la reforma, si un client no pagava el servei, la prostituta no tenia dret a reclamar el pagament, donada la immoralitat de l'acte jurídic.

De la mateixa manera, les prostitutes no tenien dret a la Seguretat Social, degut a la no legalitat de l'activitat, és a dir, no tenien protecció per malaltia, atur o pensió de jubilació.

La reforma del codi civil té repercussions sobre el codi penal. En legalitzar l'activitat, es va fer necessari suprimir l'article 180.12 del codi penal, que prohibia la possibilitat de signar contractes de treball amb qui regentava un bordell. **A partir de la reforma, a la prostituta se li obre la possibilitat d'estar legalment assegurada, per compte aliena o com autònoma.** Segueixen vigents les premisses de l'article 180.11, en el cas de que la prostitució no sigui voluntària.

L'objectiu fonamental de la reforma ha estat la millora de la situació de la prostituta, no la dels clients o empresaris. La reforma es proposa fal·licitar la desaparició de figures il·legals que eren conseqüència de l'anterior estatus particular de la prostitució. En aquesta línia es regula el fet que les prostitutes tinguin dret a la remuneració corresponent quan hagin dut a terme la seva activitat, ja que el contracte no serà contrari a les bones costums, com era anteriorment.

La reforma especifica que els contractes hauran de tenir les següents característiques:

- **La prostituta no necessita un termini de recessió per a poder determinar la relació laboral;**
- **La prostituta no pot estar subjecta a demandes per mal acompliment o rendiment en el seu treball;**
- **La prostituta no està subjecta a direcció alguna per part de l'empresari del bordell, més enllà del temps i lloc de treball. Té dret, per exemple, a la lliure elecció del client.**
- **Les prostitutes han de tenir en tot moment la possibilitat de deixar l'activitat, per exemple, a través de la formació i capacitació per a exercir un altre tipus d'activitat;**
- **La relació legal entre prostitutes i clients és un contracte d'obligació unilateral: els clients no poden reclamar sobre les**

prestacions sexuals rebudes. Així mateix, els empresaris dels bordells tant sols tenen dret a reclamar sobre el temps i el lloc de treball pactat. Per això la prostituta pot decidir per ella mateixa els clients i el tipus de prestació que realitzarà.

2.2 Holanda

La reforma holandesa de la legislació sobre prostitució té una finalitat de reconciliar el codi penal amb la realitat. **Es tracta de l'únic país de la Unió Europea que regula mitjançant lleis aquest aspecte de la vida social, que en la majoria dels restants països segueix la indefinició jurídica.** La reforma jurídica sobre la prostitució, posada en pràctica a l'octubre del 2000, va tenir per objectiu corregir alguns aspectes de l'anterior legislació que no quedaven gaire clars.

El canvi més destacat és la supressió de la infracció general de proxenetisme:

La llei 464 del 28 d'octubre de 1999 suprimeix l'article 250bis del codi penal i el transforma en l'article 250^a, concloent que:

El proxenetisme agreujat, figura de l'antic codi penal, ja no serà qualificat com a "tràfic d'éssers humans", sinó que aquesta qualificació s'utilitzarà per a les accions pròpies de les xarxes d'immigració clandestina.

A la vegada, l'article 250ª preveu penes d'almenys 6 anys de presó per: acceptar diners d'una persona que ha estat obligada a prostituir-se, acceptar diners d'un menor que es prostitueix, forçar una persona a que lliuri els diners que ha guanyat amb l'exercici de la prostitució.

Així mateix, estipula una pena de fins a vuit anys per el cas dels següents agreujants personals: que el fet sigui obra de varies persones, que es tracti d'un menor de 16 anys, que comporti violència física o psíquica.

Respecte de la compra de serveis sexuals, el canvi més significatiu és l'accent que es posa en la compra de serveis sexuals a menors d'edat, sigui amb el seu consentiment o sense aquest.

Conclusió de l'apartat legislatiu.

En aquest breu repàs de les tendències legislatives a Europa i de les reformes més recents en matèria de regulació de la prostitució ha de servir per a buscar referents i llançar llum sobre les conseqüències, positives i negatives, que entranya el fet de legislar en un sentit o un altre la condició i situació de la prostituta dins del món laboral i penal.

III. LÍNIES GENERALS D'ACCIÓ: PROPOSTES

Les mesures proposades tenen com a objectiu millorar les condicions de vida i treball de les prostitutes. Han de llegir-se considerant tres moments diferencials en l'exercici de la prostitució.

En primer lloc, **la prevenció de l'entrada en l'activitat: és a dir, que es desincentivi la prostitució com una alternativa laboral, facilitant la capitalització i l'accés a un altre tipus d'activitats laborals.** Aquest tipus de mesures s'inscriu en la línia de contrarestar el determinisme social o econòmic que en alguns casos és el responsable de l'ingrés a la prostitució per a moltes prostitutes. Considerem que, seguint l'argumentació de la Unió Europea respecte la igualtat d'oportunitats entre homes i dones, **han de propiciar-se totes les mesures que possibilitin l'elecció d'un altre tipus d'activitat laboral diferent de la prostitució.** Per una altra banda, i donats els canvis en la composició de la prostitució femenina, a partir de la incorporació d'estrangeres, moltes d'aquestes mesures involucren accions de cooperació internacional.

En segon lloc, **les mesures referents a la millora de les condicions de vida i treball de les prostitutes que ja van exercir la prostitució.** Considerem que, a més de treballar cara al futur, com en el cas de la prevenció de l'entrada, és imprescindible atendre al col·lectiu de dones que desenvolupen l'activitat dia rera dia en penoses condicions de treball i salut en molts dels casos, sense reconeixement de l'activitat i estigmatitzades per gran part de la societat.

El tercer moment del cicle és la sortida de la professió. En aquest punt diferenciem dues situacions: **la de les dones que per raons d'edat o condicions de salut no poden seguir exercint el treball i la de les dones que, per decisió personal, intenten deixar l'activitat i iniciar una de diferent.**

Així mateix, proposem una sèrie de mesures transversals que incideixen també sobre la resta dels actors identificats.

Els programes i activitats proposats intenten combatre tant les causes com els efectes de la prostitució i, alhora, posar de relleu tots els actors. Les accions presentades són en molts casos complementàries entre sí i, en d'altres casos, alternatives, considerant el grau d'incertesa de la voluntat política necessària per a dur-les a terme que molts cops sol posar-se de manifest quan es tracta d'aquest tipus de problemàtiques complexes.

DESENVOLUPAMENT DE LES PROPOSTES

1. Prevenció de l'inici en la prostitució

1.1 Mesures orientades a dones estrangeres que exerceixen la prostitució a Catalunya, a seguir en els països d'origen.

1.1.1 Cooperació internacional

Amb el risc de semblar una mesura òbvia per a uns o massa vaga per d'altres, ens sentim obligats a mencionar la cooperació internacional com una de les formes de lluita contra la prostitució que intenta anar cap a les seves causes i arrels profundes, vist el perfil actual de les dones que exerceixen la prostitució.

Acció: Augment i ús de la cooperació internacional com a mecanisme de prevenció a l'entrada de dones immigrants en la prostitució en el nostre país.

Objectiu: Donada l'evidència de la relació entre pobresa, immigració i prostitució, l'objectiu d'aquesta proposta és pal·liar a llarg termini les causes del determinisme socio-econòmic que empeny a les dones dels països en vies de desenvolupament a emigrar del seu entorn i buscar els mitjans de subsistència per a elles, i sovint per a les seves famílies en els països d'origen, a través de l'exercici de la prostitució a Catalunya.

Articulació:

- Augmentar el total de l'Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD)
- Focalitzar la AOD en projectes de cooperació destinats als grups de risc: dones d'Amèrica Llatina, d'Europa de l'Est, i de l'Àfrica Subsahariana. Això

suposa en alguns casos canviar les àrees geogràfiques tradicionalment establertes com prioritàries en la cooperació internacional (Magreb versus Àfrica Subsahariana) i, en el camp de les prioritats temàtiques, primar els projectes destinats a la població femenina en situació de precarietat econòmica i falta d'oportunitats. Aquests objectius són instrumentalitzables a través dels criteris de les bases de les subvencions públiques als projectes de cooperació internacional.

- Instar a les ONG a treballar amb contraparts locals que es dediquin a col·lectius en situació de preprostitució o en l'exercici d'aquesta.
- Instar al govern central, així com a les Administracions Locals a prioritzar també en les seves partides pressupostàries i en les subvencions a ONG els col·lectius femenins de les àrees de procedència geogràfica de les prostitutes que treballen a Catalunya.

Actors involucrats: Departament de Cooperació Internacional de la Direcció General de Relacions Exteriors de la Conselleria de Governació i Relacions Institucionals de la Generalitat de Catalunya en cooperació amb les ONG i, secundàriament, Administracions Locals i Govern Central.

Indicadors de pressupostos per a l'avaluació de l'acció: import total de la AOD com % del pressupost autonòmic, com % del PNB català, import total de la AOD destinat als països de procedència de les prostitutes estrangeres com % sobre el total.

1.1.2 Campanyes d'informació

Acció: Realització de campanyes informatives sobre els riscos de caure en xarxes de tràfic de persones i les “perspectives laborals” que els espera a aquestes dones en el país d'acollida.

Objectiu: Prevenir l'entrada d'aquestes dones, per desconeixement o inconsciència, en les xarxes de immigració il·legal i en el mercat de la prostitució.

Articulació:

- Editar materials escrits que alertin sobre el perill de les màfies internacionals de tràfic de persones i dels paranys d'oportunitats laborals indefinides.
- Distribuir els materials en els consolats i ambaixades espanyoles, els organismes oficials, les agències de viatges, ONG nacionals i ONG locals que operin en els països d'origen.
- Prioritzar subvencions a projectes de ONG que es destinin a informar en els països d'origen.
- Elaborar una campanya informativa en mitjans de comunicació locals com ara premsa i televisió.
- Hauria d'explorar-se la possibilitat d'establir convenis de co-finançament amb els governs dels Estats d'origen.
- Instar l'Administració del govern central a treballar en la mateixa línia a través de les ambaixades, els consolats i la AOD, així com en una política comunitària al respecte.

Actors involucrats: Departament de Cooperació de la Direcció General de Relacions Exteriors de la Conselleria de Governació i Relacions Institucionals de

la Generalitat de Catalunya i, secundàriament, Govern Central, Unió Europea i ONG.

Indicadors proposats per a l'avaluació de l'acció: Volum i cobertura geogràfica de la campanya d'informació, % de projectes subvencionats sobre el total.

1.2 Mesures orientades a dones estrangeres i nacionals que exerceixen la prostitució a Catalunya

1.2.1 Atenció als col·lectius de risc

S'ha parlat molt de determinismes, de majors probabilitats de caure en la prostitució si es pertany a determinats col·lectius, més fràgils i desposseïts d'alternatives. Per això i encara que pugui semblar una evidència, s'ha d'introduir la lluita contra la pobresa i la desigualtat com una de les mesures que ha d'actuar com a barrera a l'entrada en la prostitució.

Acció: Mesures àmplies d'atenció als col·lectius de risc en situació de "pre-prostitució".

Objectius: Prevenir l'entrada en la prostitució a través de la lluita contra els determinismes econòmic, sociocultural i sexual i psicològic.

Articulació:

- Contra el determinisme econòmic: Programes de lluita contra la pobresa femenina, equiparació salarial dona-home, programes d'acció positiva per a disminuir el diferencial d'atur femení sobre el masculí, establiment d'una

renda bàsica ciutadana. Especial atenció a l'exclusió femenina: mares solteres, dones no qualificades.

- Contra el determinisme sociocultural: Establir bases materials que no condicionin l'accés a nivells superiors d'educació no obligatòria, possibilitats i facilitats per a reprendre la formació a qualsevol edat (escoles d'adults, cursos de formació professional, accés a la Universitat per a majors de 25 anys), educació no sexista.
- Contra el determinisme sexual i psicològic: Educació sexual i afectiva en tots els graus del sistema educatiu, educació no sexista, atenció psicològica en les institucions educadores, lluita contra els estereotips i la imatge de la dona com a objecte en els mitjans de comunicació, major atenció sobre la violència domèstica i els abusos a menors.
- Especial atenció a les dones immigrants en situació de irregularitat: treball amb associacions d'immigrants per a la informació i derivació als serveis socials, l'àmbit formatiu i els serveis de col·locació.

Actors involucrats: Conselleria de Benestar Social, Conselleria d'Ensenyament, Conselleria de Treball, Seguretat Social, municipis de més de 20.000 habitants amb competències en matèria de serveis socials, associacions i entitats del tercer sector.

Indicadors proposats per a l'avaluació de l'acció: Disminució de la taxa de pobresa general i de la pobresa femenina, anàlisi del guany mig per treballador/a-mes-sector d'activitat-grup professional-sexe, número de dones immigrants incorporades al sistema formatiu, inscrites en cursos de català i castellà o en el Servei Català de Col·locació, número d'alumnes inscrits en cursos d'educació sexual, número de col·legis amb servei d'atenció psicològica.

1.2.2 Sensibilització

Acció: Campanya informativa preventiva en premsa.

Objectiu: Donat que les pàgines de contactes en premsa són una porta d'entrada a la prostitució, insertar una campanya informativa en les mateixes advertint dels riscos laborals i oferint una alternativa a l'activitat de la prostitució.

Articulació:

- Disseny d'una campanya informativa dels riscos associats a la prostitució (de seguretat personal, sanitaris, psicològics, d'exclusió social...) i de l'alternativa composta per la suma de la percepció de la PIRMI, formació professional i cursos de català/castellà i entrada a la borsa de treball del Servei Català de Col·locació.
- Inserció de la mateixa en els diaris i revistes de major tirada i amb major presència dels anuncis de contactes que demanden noies.
- Aquesta mesura pot tenir com efecte indirecte la visualització per part dels clients de les conseqüències de la seva demanda per les dones que es prostitueixen.

Actors: ICD.

Indicadors: Mida de l'anunci informatiu, freqüència d'aparició en les pàgines de contactes, número de persones derivades als serveis formatius i de col·locació.

1.2.3 Via policial

Acció: Reforçar el control policial sobre el proxenetisme i tràfic il.legal de persones.

Objectiu: Evitar l'entrada de dones en les xarxes d'immigració il.legal, explotació i esclavatge sexual.

Articulació:

- Instar, en el marc de la Junta de Seguretat (Ministeri d'Interior – Generalitat de Catalunya), a l'elaboració d'un pla d'actuació conjunta entre els cossos de seguretat de l'Estat i l'autonòmic per a abordar la problemàtica de les màfies d'immigració il.legal, les xarxes de tràfic i explotació de dones i el proxenetisme.
- Proposar, així mateix, la creació d'unitats policials específiques per a la persecució del proxenetisme.
- Promoure la coordinació de l'actuació de les Polítiques Locals amb la mateixa finalitat.
- Fomentar la col.laboració de la Policia Autonòmica amb els cossos policials internacionals, EUROPOL i INTERPOL, amb igual objectiu.

Actors: Conselleria d'Interior, Direcció General de Seguretat Ciutadana.

Indicadors: Número de xarxes desarticulades, número d'operacions conjuntes de diversos grups de seguretat, número d'unitats, agents policials i recursos destinats a la persecució del proxenetisme.

2. Regulació de l'exercici de l'activitat

2.1 Reforma legislativa

Acció: elaborar una proposta legislativa que acabi amb la situació d'ilegalitat de la prostitució en el territori de l'Estat Espanyol.

Objectiu: seguint els models holandès i alemany, es tracta de proposar una reforma legislativa centrada en els interessos de les dones que exerceixen la prostitució. En particular, la reforma té com a objectiu enfrontar el buit legal que representa l'exercici de l'activitat. En l'àrea laboral, implica el reconeixement d'una activitat econòmica, que haurà de poder ser exercida per compte aliena o per compte pròpia. En el primer cas, proposem que el fins ara "intermediari" passi a ser considerat empleador, en la mesura en que és qui obté un percentatge sobre el treball dut a terme per les prostitutes. Serà aleshores el responsable de les càrregues socials que genera l'activitat, així com també de les condicions i l'ambient de la feina. En prevenció d'arguments contraris a la legalització, que podrien argumentar que es tracta d'un semi-esclavatge legal, considerem fonamentals els arguments esgrimits en la reforma alemanya (desenvolupats anteriorment, en l'apartat legislatiu) respecte el lloc de l'empleador: aquest tant sols pot fixar condicions sobre les hores i el lloc de treball (i sempre en compliment de la normativa sobre la durada de la jornada de treball vigent a l'Estat), i no sobre el tipus de servei a brindar.

Pel que fa a l'exercici de l'activitat per compte pròpia, veure el punt següent, sobre les "cases autogestionades", inspirades en el model italià.

2.2 Cases autogestionades

Acció: Facilitar l'establiment de cases autogestionades on les pròpies dones gestionen les condicions del seu treball, com en el cas italià.

Objectiu: Que les prostitutes passin de realitzar l'activitat a benefici d'uns altres a controlar les condicions de treball de la seva activitat (horaris, ritmes de treball, clients...), disposar del 100% dels seus rendiments laborals alhora que adquirint qualificacions de gestió, emprenedores i cooperatives.

Articulació:

- Instar els governs municipals a atorgar llicències municipals i promoure aquestes cases autogestionades.
- Facilitar el “matching” (l'encontre) entre dones interessades en l'exercici cooperatiu.
- Assessoria i acompanyament del projecte cooperatiu.
- Tutela de la gestió a través de l'assignació d'un gestor finançat per la pròpia cooperativa.

Actors: Conselleria de Treball, Govern Municipals.

Indicadors: Número de cases establertes, número de dones ocupades, número de dones que han passat de treballar per compte aliena a la cooperativa.

2.3 Locals públics i unitats mòbils

Acció: Establiment de locals públics de recolzament a les prostitutes en zones d'alta concentració de prostitució. En zones no urbanes de prostitució dispersa resulta més operatiu que la proposta s'articuli en forma d'unitats mòbils. A favor d'aquesta acció, mencionarem, per una banda, l'èxit que estan tenint els locals públics d'aquest tipus gestionats des del tercer sector (Àmbit Dona) o per les mateixes prostitutes (Hetaira). Per altra banda, Àmbit Prevenció està treballant ja amb una unitat mòbil a Barcelona i es tracta d'un recurs que porta anys de rodatge a París⁶.

Objectiu: Oferir atenció socio sanitària i un espai de relació a les prostitutes en l'àmbit més proper al seu lloc de treball.

Articulació:

- Establiment de locals públics en zones d'alta concentració de prostitució dotats i destinats a:
 - Atenció psicosocial
 - Assessoria jurídica
 - Distribució de preservatius i educació sexual, amb la possibilitat de formar agents de salut
 - Acompanyament i derivació a recursos socio sanitaris generals
 - Dutxes
 - Espai de relació i descans
 - Equips formats per educadors/res socials, treballadors/res socials, psicòlegs i advocats.
- En coordinació i cooperació amb aquells ajuntaments de més de 20.000 habitants amb competències en matèria de serveis socials.

⁶ Institut de Medicina i d'Epidemiologia Africanes i Tropicals (1990): Reserche-Action: Prostitution et Santé Publique. Rapport final.

Actors: Conselleria de Benestar Social, Ajuntaments competents.

Indicadors: Número d'usuàries, número de locals establerts, cobertura geogràfica, número de consultes psicosocials/jurídiques/sanitàries, número de persones derivades als recursos sanitaris generals.

2.4 Via Policial

Acció: Augmentar la implicació, sensibilització i cooperació policial amb les prostitutes.

Objectiu: Dotar a les treballadores sexuals de majors condicions de seguretat en l'exercici de la seva activitat.

Articulació:

- Augment de la presència policial, no visible pels clients, en zones d'exercici de la prostitució, de manera que s'asseguri la integritat física i evitar delictes contra la propietat de les prostitutes.
- Formar els cossos policials en sensibilització vers l'activitat de la prostitució com una activitat normalitzada i mereixedora de respecte.
- Assegurar el coneixement de l'article 55 de la Llei d'Estrangeria per part de les prostitutes immigrants per a facilitar la seva col·laboració en la desarticulació de xarxes il·legals de tràfic i explotació de persones.
- L'anterior és possible a través de la iniciativa de proposta en la Junta de Seguretat i de la coordinació de les Polícies Locals.

Actors: Conselleria d'Interior i Direcció general de Seguretat Ciutadana, Polícies Locals.

Indicadors: Número d'unitats, agents policials i recursos destinats a la protecció de la seguretat de les prostitutes, número d'agents formats en sensibilització, número de xarxes desarticulades en col·laboració amb les prostitutes, índex de criminalitat en zones de prostitució.

2.5 Control

Acció: Inspeccions d'immigració/crim organitzat, sanitàries i laborals als locals on s'exerceix la prostitució.

Objectiu: Regularització i millora de les condicions laborals de les prostitutes que exerceixen en establiments hotelers.

Articulació:

- Instar els Cossos de Seguretat de l'Estat a incrementar les inspeccions d'ofici relatives a immigració i crim organitzat.
- Instar a l'Administració laboral a incrementar les inspeccions d'ofici sobre la regularitat en el treball de les prostitutes.
- Instar a l'Administració sanitària a incrementar les inspeccions en els establiments hotelers on s'exerceix la prostitució.

Actors: ICD, Conselleria d'Interior, Conselleria de Treball, Conselleria de Sanitat, Administració de l'Estat i Forces de Seguretat de l'Estat.

Indicadors: Número d'inspeccions realitzades, número d'irregularitats i d'expedients oberts.

3. Facilitar la sortida de la prostitució

Les mesures proposades tenen com a objectiu millorar, incentivar i facilitar la sortida de la prostitució de totes aquelles dones que ho desitgin. En aquest sentit, som conscients de les dificultats que suposa la sortida del complex món de la prostitució, donada la situació personal de cadascuna d'aquestes dones.

La nostra proposta consisteix en el disseny d'un programa de sortida que integri una sèrie de mesures de recolzament psicològic i psicosocial, d'ajuda davant la problemàtica sociofamiliar i l'obtenció d'habitatge, així com de formació. Per a aquest disseny hem de tenir en compte la diversitat de situacions de les prostitutes, que poden trobar-se en edat activa o no activa, ser nacionals o immigrants i, entre aquestes últimes, parlar o no castellà/català. Aquest programa hauria d'establir un període inicial remunerat que facilités a la dona la transició cap a una vida normalitzada.

3.1 Inserció sociolaboral

Acció: Facilitar la inserció sociolaboral de les prostitutes que deixen l'activitat.

Objectiu: Millorar la qualitat de vida i la integració sociolaboral del col·lectiu de treballadores sexuals que lluiten per deixar l'activitat i buscar alternatives.

Articulació:

- Apropament a les prostitutes per part dels professionals socials al seu lloc de treball per a informar-les dels recursos materials i humans que poden facilitar la sortida de la prostitució, per a millorar la seva vida i la de les seves famílies. Aquesta mesura pot complimentar-se amb campanyes informatives als mitjans de comunicació, des de les unitats mòbils i locals públics de relació i recolzament, en defensa dels drets de les prostitutes.
- Recolzament professional per a la superació de problemàtiques psicològiques diverses.
- Recolzament psicosocial que faciliti i millori el desenvolupament personal i la inserció social.
- Participació en programes de formació ocupacional que suposin veritables alternatives d'inserció laboral.
- Assistència a cursos de català i castellà, especialment de les dones immigrants que no parlin els nostres idiomes, per a fer possible, en primer lloc, la comunicació amb els membres de la societat on viuen i, en segon lloc, la seva inserció sociolaboral.
- Ajudes a les problemàtiques sociofamiliars, com és el cas de moltes dones que tenen retirades les tuteles dels seus fills i no poden visitar-los. Aquesta mesura vol facilitar i recolzar la relació familiar.
- Accés a ajudes econòmiques com el PIRMI, remuneració de l'assistència i aprofitament dels cursos de formació i altres transferències que puguin ser instrumentalitzades.

Actors: ICD, Conselleries de Benestar Social, de Sanitat, de Treball i d'Educació de la Generalitat de Catalunya i institucions del tercer sector.

Indicadors: Número de dones que sol·liciten informació més detallada per a sortir de la prostitució, número de consultes psicològiques i psicosocials, número de participants en cursos de formació, número de participants en cursos de llengua, número de dones que recuperen la tutela dels fills, número i increment de visites als fills interns en institucions tutelars, percentatge d'ajudes econòmiques sobre la despesa social catalana i número de beneficiàries d'aquestes ajudes.

3.2 Pensions

Acció: Proveir unes rendes substitutòries a les dones que deixen la prostitució.

Objectiu: Garantir a les dones que vulguin deixar la prostitució, així com als seus familiars a càrrec, la protecció adequada davant de determinades contingències, com el risc de pèrdua de salut o de vellesa, relatives a la situació familiar o a situacions de penúria econòmica.

Articulació:

- Percepció del PIRMI.
- Percepció de prestacions econòmiques modalitat no contributiva:
 - Incapacitat permanent, quan siguin constitutives d'incapacitat les deficiències, previsiblement permanents, de caràcter físic o psíquic, congènit o no, que anul·lin o modifiquin la capacitat física, psíquica o sensorial de qui la pateix.
 - Jubilació, prestació periòdica que a causa de l'edat es garanteix als majors de 65 anys.
 - Prestacions familiars per fill a càrrec, a la que tenen dret tots els ciutadans que resideixin legalment al territori espanyol i tinguin a càrrec fills menors

de 18 anys o majors, amb un grau de minusvalia igual o superior al 65%, així com en cas d'abandonament dels pares dels menors.

Actors: Conselleries de Sanitat, de Treball i de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya.

Indicadors: Percentatge de les prestacions sobre la despesa social catalana i número de perceptores per tipus de prestació.

3.3 Vivenda

Acció: Facilitar a les dones que desitgin deixar la prostitució l'accés a un habitatge digne, segur i salubre.

Objectiu: Instrumentar una sèrie de mesures que permetin a les prostitutes que el problema de l'habitatge no sigui un element inhibidor per a deixar la prostitució.

Articulació:

- Disposar d'equipaments municipals per a l'acollida de dones víctimes de la violència, de maltractaments i per a les que intenten fugir de la prostitució, garantint així la seva seguretat i dignitat.⁷
- Facilitar l'accés a habitatge tutelat.

⁷ Dret ja reconegut en l'art. XVI de la Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat i ratificat per: Badalona, Badia del Vallès, Barcelona, Cerdanyola del Vallès, Cubelles, Esplugues de Llobregat, Girona, Granollers, L'Hospitalet de Llobregat, Lleida, Mollet del Vallès, Sabadell i Santa Coloma de Gramanet.

- Discriminació positiva en l'accés a habitatges de protecció oficial amb l'aval de les Administracions Públiques. Aquesta mesura també és aplicable en l'accés a habitatges de lloguer amb opció a compra.
- Prioritzar l'ingrés d'aquestes dones en residències per a la tercera edat, on puguin mantenir la seva independència i intimitat, alhora que rebre els serveis i atencions adequades.

Actors: Conselleria de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya i Regidories de Serveis a les Persones i d'Urbanisme en els municipis.

Indicadors: número d'usuàries dels equipaments d'acollida, número d'usuàries d'habitatges tutelats, número d'usuàries de residències de la 3ª edat (en termes absoluts i relatius), percentatge d'ajudes per a l'habitatge sobre la despesa social catalana.

4. Mesures transversals

4.1 Observatori de la prostitució

Acció: Crear un ens que permeti "observar per a actuar" vers el complex fenomen de la prostitució.

Objectiu: Disposar d'una *antena* i un espai d'estudi i mesura que faci possible el debat social permanent i el disseny continu de mesures de prevenció d'entrada en l'activitat, de defensa dels drets humans i sociolaborals de les treballadores sexuals i la sortida de les dones que desitgin deixar la prostitució.

L'Observatori hauria d'inspirar-se en un objectiu més ampli com ara la promoció de la igualtat d'oportunitats entre homes i dones.

Articulació:

- Fer el cens dels recursos existents, tant els proporcionats per les Administracions Públiques com els de les institucions del tercer sector per a valorar la seva suficiència i coordinació dels mateixos.
- Estudi permanent de l'estat i evolució del fenomen de la prostitució, no tan sols a Catalunya, sinó també a Espanya i la resta del món.
- Disposar d'un espai on les prostitutes siguin les actrius principals en la defensa dels seus drets, de denúncia dels seus problemes i de referència en la recerca de solucions. D'aquesta manera, es convertiria en un espai d'interlocució amb les AAPP on, en la mesura que adquirissin veu, es farien visibles per a la societat.
- Impulsar un número verd d'informació i derivació per a les prostitutes.⁸
- Elaboració de propostes que puguin anar millorant la vida de les dones que exerceixen la prostitució i/o de les que en volen sortir.
- Seguiment dels diferents programes relatius a la prostitució amb la finalitat d'avaluar la seva eficàcia individual i social i, en el seu cas, fer les modificacions oportunes.

Actors: ICD, les associacions de defensa dels drets de les prostitutes, les diverses institucions del tercer sector que treballen per a la millora de les condicions de la vida de les prostitutes i les pròpies prostitutes.

Indicadors: número de recursos existents previstos directament per l'Administració Pública, número de recursos existents previstos per institucions

⁸ Aquesta mesura està inspirada en el cas italià.

del tercer sector (diferenciar les institucions finançades per les AAPP i les finançades amb recursos propis), número de trucades al telèfon verd, número de propostes a l'any, número de propostes que es tradueixen en mesures específiques cada any, número d'avaluacions de programes al cap de l'any.

4.2 Associacionisme

Acció: Promoure l'associacionisme de les treballadores sexuals per a defensar els seus drets com persones i com treballadores.

Objectiu: L'organització de les prostitutes per a defensar els seus drets i interessos, per a combatre l'estigma social que recau sobre elles, per a denunciar les agressions físiques, coaccions, xantatges, abusos de poder i actuacions policials vexatòries i arbitràries que sovint pateixen les prostitutes i, molt especialment, els grups més indefensos: menors, immigrants i toxicòmanes.

Articulació:

- Detectar líders amb capacitat de convèncer a les seves companyes de que organitzar-se és la millor manera de defensar els seus drets i interessos com a col·lectiu. Aquesta mesura es podria promoure a través dels professionals socials que treballen en les unitats mòbils i locals públics.
- Oferir espais públics de reunió i acollida.
- Oferir assistència i informació sobre qüestions sanitàries, socials, psicològiques i jurídiques.
- Promoure debats entre les prostitutes sobre els temes que les afecten.
- Promoure la solidaritat, especialment entre la totalitat del col·lectiu femení, no admetent la divisió entre “males” dones (les putes) i les “bones”, perquè “la

dignitat de les persones està al marge de la professió que exerceixen”⁹. Aquesta fita justificaria el plantejament de l’Observatori com espai que, més enllà de la prostitució, treballa per la igualtat entre dones i homes.

- Convertir les associacions en interlocutores amb l’Observatori de la Prostitució i amb les diferents Administracions Públiques.

Actors: ICD, les institucions del tercer sector, els serveis socials municipals i les prostitutes.

Indicadors: número d’associacions creades, número de sòcies, percentatge de prostitutes associades, número de participants en les diferents activitats d’una associació, número d’associacions participants en accions relatives al treball sexual, número d’associacions participants en accions relatives a la igualtat d’oportunitats entre dones i homes.

4.3 Campanyes de sensibilització

Acció: Promoure campanyes d’informació pedagògica contra l’estigmatització i la discriminació de les prostitutes.

Objectiu: Recolzar programes educatius per a canviar les actituds socials que estigmatitzen i discriminin a les prostitutes i que ajuden a comprendre que el client té un paper crucial en la prostitució, sent generalment ignorat¹⁰. Inculcar com un

⁹ Aquestes mesures estan inspirades en el treball de Hetaria, Col·lectiu en Defensa dels Drets de les Prostitutes. La cita “la dignitat de les persones està al marge de la professió que exerceixen” és de Pia Cove, prostituta italiana.

¹⁰ En la línia de transferència de responsabilitat vers el client, mencionar com a exemple la política de l’estat de Maryland, que publica als diaris la identitat dels homes que acuden a prostitutes.

dels principals valors individuals i socials el respecte a les persones independentment, entre altres, de la professió que exerceixen.

Articulació:

- Difusió d'aquestes campanyes en els medis de comunicació.
- Educació no sexista, lluita contra els estereotips i la imatge de la dona com a objecte en els mitjans de comunicació.
- Disseny d'una campanya informativa dels riscos associats a la prostitució (de seguretat personal, sanitaris, psicològics, d'exclusió social...) per a que la gent deixi de percebre aquestes dones com "vicioses" i s'adoni de la seva realitat.
- La seva visibilitat a través de l'associacionisme i l'Observatori també contribuiria a trencar amb els estereotips i presentar-les com a persones, com a dones, amb moltes problemàtiques i inquietuds compartides.

Actors: ICD i les mateixes prostitutes associades.

Indicadors: Dimensió de l'anunci en premsa i revistes, minuts de duració de l'anunci a TV i ràdio, presència de les prostitutes en els mitjans de comunicació.

BIBLIOGRAFIA

BARRY, Kathleen (1988): *Esclavitud sexual de las mujeres*. Barcelona: LaSal, Edicions de les Dones.

BELL, Laurie (1987): *Good Girls, Bad Girls: sex trade workers and feminists face to face*. Toronto: The Women's Press.

CARMONA BENITO, Sara (1996): *Estudio sobre la prostitución entre las inmigrantes marroquíes*. Barcelona: Tesis doctoral.

Comissió contra les Agressions a les Dones, COORDINADORA FEMINISTA de CATALUNYA (1990): *Prostitució, sexualitat, pornografia, dependències afectives*. Barcelona: Temes a Debat.

COMISSIÓ de DRETS HUMANS, Associació per a las NN.UU. a Espanya (1991): *La prevención de la trata de personas y de la explotación de la prostitución ajena: examen de acontecimientos ocurridos en otras esferas de las formas contemporáneas de la esclavitud*.

COMAS, Amparo (1991): *La prostitución femenina en Madrid*. Madrid: Consejería de la Presidencia, Dirección General de la Mujer.

CORBIN, Alain (1978): *Les Filles de noce: misère sexuelle et prostitution (19e et 20e siècles)*. Paris: Aubier-Montaigne.

ÉCOLE des SCIENCES CRIMINOLOGIQUES LÉON CORNIL (1992): *La Prostitution: quarante ans après la convention de New York: actes du Congrès organisé à Bruxelles les 1, 2 et 3 mars 1990 par l'École des Sciences Criminologiques Léon Cornil et le Centre de recherche-action et de consultations en sexo-criminologie*. Bruxelles : Bruylant.

ESTÉBANEZ, Pilar (1995): *Estudio de los factores de riesgo para la salud y para las enfermedades de transmisión sexual, particularmente el SIDA, en el trabajo sexual femenino en España*. UAM: Departamento de Medicina preventiva. Manuscrito.

Fulletó "Trabajo y salud", editat a Holanda.

GARRIDO GUZMÁN, Luis (1992): *La prostitución: estudio jurídico y criminológico*. Madrid: Edersa.

INSTITUT de MÉDECINE et d'ÉPIDÉMIOLOGIE AFRICAINES et TROPICALES (1990): *Recherche-Action: Prostitution et Santé Publique. Rapport final.*

INSTITUT VALENCIÀ de la DONA (1990): *Debates sobre la prostitución. Valencia 16, 17, 18 de enero de 1986.* València: Institut Valencià de la Dona.

INSTITUTO ANDALUZ de la MUJER (1996): *La Prostitución: violencia y marginación.* Dossier.

INSTITUTO de la MUJER (1985): *Mujer y Servicios Sociales: Primeras Jornadas, Madrid 27, 28 y 29 de septiembre de 1984.* Madrid: Instituto de la Mujer.

JENNESS, Valerie (1993): *The prostitute's rights movement in perspective.* New York: Aldine de Gruyter.

LEGARDINIER, Claudine (1997): *La Prostitución.* Madrid: Paradigma.

MARQUÉS, Josep-Vicent; OSBORNE, Raquel (1991): *Sexualidad y sexismo.* Madrid: Fundación Universidad-Empresa.

NEGRE i RIGOL, Pere (1989): *La prostitución popular: relatos de vida.* Barcelona: Fundació Caixa de Pensions.

OSBORNE, Raquel (1991): *Las prostitutas: una voz propia (Crónica de un encuentro).* Barcelona: Icària.

PAULA MEDEIROS, Regina de (1998): *"Aquí te pillo, aquí te mato": La construcción cultural de las relaciones sexuales en el mundo de la prostitución en Barcelona.* Tarragona: Tesis doctoral de la Universitat Rovira i Virgili.

PETHERSON, Gail (1992): *Nosotras, las putas.* Madrid: Talasa.

PONS, Ignasi (Coord.), (1992): *Condiciones de vida de las prostitutas en Asturias.* Oviedo: Servicio de Publicaciones del Principado de Asturias.

SHRAGE, Laurie (1994): *Moral dilemmas of feminism: prostitution, adultery and abortion.* London: Routledge.

TAMZALI, Wassyla (1996): *Conferencia: La prostitución femenina en la Europa de hoy: cómo responder a esta cuestión*. Madrid: Dirección General de la Mujer.

UNESCO; Fédération Internationale des Droits de l'Homme; Conseil International des Femmes; Communauté Française de Belgique (1993): *Commerce du sexe et droits humains: actes de la Conférence de Bruxelles, 6 mars 1993*. Bruxelles: Centre Culturel de la Communauté Française de Belgique.

UNESCO (1988): *Causas de la prostitución y estrategias contra el proxenetismo: reunión internacional de expertos sobre las causas socioculturales de la prostitución y estrategias contra el proxenetismo y la explotación sexual de las mujeres*. Madrid: Ministerio de Cultura, Instituto de la Mujer.

VÁZQUEZ ANTON, Carmen (1985): *Hacia una interpretación de la prostitución de mujeres*. Madrid: Instituto de la Mujer.

Annex I:

Relació d'informes previs, sobre els que es basa aquest document.

INFORME I: REVISIÓ DE LEGISLACIONS I TENDÈNCIES EUROPEES.

I La legislació de la Unió europea

Per què la Unió Europea?

El rellevant de les comunicacions de la Unió Europea en aquesta part de legislació comparada per el cas català i espanyol ve donat pel fet que tots els Estats membres acostumen a adherir-s'hi, **i per tant signen**, els acords als quals s'arriba en les diferents comissions que es constitueixen per tracta temes d'especial interès en el sí de la Unió. D'aquesta manera, la Unió té en funcionament permanent una **Comissió pels drets de la dona i la igualtat d'oportunitats**, comissió que va porta una **Comunicació al Consell i al Parlament Europeu sobre el Comerç de les dones**, **Comunicació** que dugué a la **Resolució 19-05-2000 del Parlament Europeu**. Ara bé, cal dir que en matèria de **prostitució** la Unió té dues vessants ben diferenciades, a saber: l'una, la **prostitució forçada**; l'altra, la **prostitució voluntària**. El llindar entre l'una i l'altra tot i que no és gaire clar, inclòs per la mateixa Unió, es pot afirmar que la Unió té un especial interès en la **prostitució forçada**, ja que aquesta està relacionada amb **delictes – com ara: comerç de dones, violència contra les dones, comerç d'éssers humans, màfies organitzades, ... -**; en referència a la **prostitució voluntària** la Unió **no mostra una tendència clara i és molt respectuosa amb les legislacions dels diferents països**, la qual cosa no vol dir **que no doni unes recomanacions clares basades en els DRETS HUMANS de les dones que es prostitueixen voluntàriament**.

Així doncs, la **Resolució 19-05-2000 del Parlament Europeu** es fonamenta en una revisió i assumpció de les resolucions i convencions, ja siguin del mateix

Parlament o bé d'Organismes Internacionals, que abans han tractat aquesta problemàtica i que els Estats membres hi ha mostrat la seva conformitat.

A la pàgina següent en fem un taula resum.

**TAULA RESUM DE LES COMUNICACIONS, RESOLUCIONS I
CONVENCIONS INTERNACIONALS QUE FONAMENTEN LA
RESOLUCIÓ 19-05-200 DEL PARLAMENT EUROPEU.**

TIPUS DE DOCUMENT	DE	DATA	CONTINGUT DEL DOCUMENT
Resolució		11-06-1996	Sobre la Violència contra les Dones
Resolució		14-04-1989	Sobre l'explotació de Prostitució i el Comerç d'Éssers Humans
Resolució		16-09-1993	Sobre Comerç de les Dones i Éssers Humans
Resolució		16-09-1997	Sobre la necessitat d'organitzar una campanya a la UE per defensar la intransigència total en relació a la violència contra les Dones
Resolució		16-12-1997	Comunicació de la Comissió al Consell i al Parlament sobre el tràfic de dones amb la finalitat d'explotar-les sexualment
Convenció de l'ONU		18-12-1979	Sobre l'eliminació de qualsevol forma de discriminació de la Dóna
Declaració ministerial de l'Haia		14/16-04-97	Sobre orientacions europees per mesures eficaces de prevenció i de lluita contra el comerç de Dones per l'explotació sexual
Declaració ministerial de l'Haia			Només un Estat ha designat un ponent nacional
Acció Comú		24-02-1997	Lluita contra el comerç d'Éssers humans i l'explotació sexual dels Infants
Recomanació	1325	23-04-1997	Adoptada per l'Assemblea parlamentària del

(1997)		Consell d'Europa
Pla d'acció	16/17-05-97	Lluita contra el crim organitzat adoptat pel Consell d'Europa d'Amsterdam
Conferència Internacional	Viena 1998	Sobre el Comerç de Dones
Pla d'acció del Consell de Viena	03-12-1998	Sobre la millor manera d'actuar en relació a les disposicions del tractat d'Amsterdam.
TIPUS DE DOCUMENT	DATA	CONTINGUT DEL DOCUMENT
Decisió del Parlament i del Consell europeu		Adopta un programa d'acció comunitària sobre les mesures preventives per combatre la violència contra els Infants, Joves i Dones
Conclusions del Consell europeu de Tampere		
Pacte de Colònia	1999	Pacte d'estabilitat per l'Europa sudoriental
Resolució	juliol de 1999	Sobre el Comerç de Dones i de Nens adoptada per l'assemblea parlamentària del OSCE
Projecte de protocol	Per prevenir, eliminar i castigar el Comerç d'Éssers Humans, en particular de les Dones i els Infants, que integra la Convenció de les Nacions Unides contra el crim organitzat internacional	
Es fonamenta també en:	L'èxit de l'audició pública sobre la lluita contra el Comerç de les Dones	
	L'art. 47, paràgraf 1 del reglament de la Unió	
	Les relacions de la Comissió pels drets de la Dona i la igualtat d'oportunitats	

A partir d'aquests documents la Unió Europea **considera**, o sigui **té en compte a l'hora d'obrar**, que:

1.- Segons estimacions de l'ONU i de l'Organització Mundial dels Immigrants, 500000 persones entren cada any a l'Europa occidental de països de l'Europa central i oriental, amb elles **augmenta el nombre de víctimes**,

2.- La **prostitució no prové d'una elecció de vida**, que és un fenomen que va lligat a una determinada realitat social, a les possibilitats econòmiques, socials, polítiques i culturals de les dones,

2.1.- en conseqüència, **la prostitució ve imposada a les persones que la practiquen, i que l'explotació sexual és un crim greu**, i que per tant s'han de destinar més esforços per la lluita contra la prostitució i el tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual.

3.- Les dones i els infants estan exposats a aquesta forma contemporània d'esclavitud, **on les víctimes són privades de tot dret fonamental, no disposen d'un estatut jurídic i són obligades, a través d'amenaques i maltractaments, a un estat d'extrema dependència**,

4.- **Moltes dones, víctimes del comerç d'éssers humans**, es troben en territori de la UE i que la **major part no té accés a la previsió social**,

5.- Diversos sectors de la indústria del sexe **estan implicats en aquest comerç**,

5.1.- el comerç de dones és una branca del crim organitzat, amb xarxes altament estructurades, que obté grans beneficis de l'explotació d'éssers humans i que sovint està relacionat amb altres activitats criminals amb sancions relativament baixes,

6.- El règim de prohibició directa o indirecta de la prostitució, vigent en la majoria dels Estats de la UE, fomenta un mercat clandestí manipulat pels criminals, i que **EXPOSA A LES PERSONES VINCULADES (immigrants sobretot) A LA VIOLÈNCIA I LA MARGINACIÓ,**

7.- Per altra part, els esforços i les declaracions polítiques, referents aquests temes, no s'han traduït adequadament en una legislació penal,

7.1.- tampoc s'han traduït en disposicions jurídiques específiques sobre el comerç de les dones,

7.2.- a més, es constata una diferència entre els sistemes jurídics existents, la qual cosa porta a **UNA MANCA DE COORDINACIÓ I COOPERACIÓ ENTRE ELS ORGANISMES JURÍDICS, AIXÍ COM AMB ELS PAÏSOS D'ORIGEN, DE TRÀNSIT O DE DESTINACIÓ:**

7.3.- És per això, que **ELS TRAFICANTS PODEN ACTUAR EN CONDICIONS D'IMPUNITAT**

8.- Com a conseqüència de tot això el **Parlament Europeu denuncia que:**

8.1.- els instruments jurídics existents, referents a la supressió del comerç de les dones i referents a l'explotació de la prostitució, SÓN INADEQUATS,

8.2.- A MÉS, NO EXISTEIX CAP INSTRUMENT PER AFRONTAR TOTS ELS ASPECTES D'AQUEST COMERÇ;

8.3.- LA QUAL COSA, FA REFERÈNCIA A UNA MANCA DE VOLUNTAT POLÍTICA I D'UN ESFORÇ PER DONAR PRIORITAT POLÍTICA A AQUESTES QÜESTIONS.

Per tot això, la Unió Europea:

1. Condemna el comerç de dones en tant que violació intolerable dels drets humans,
 - 1.1. subratlla que aquesta violació es manifesta de manera creixent al territori de la UE
2. Constata l'existència de relacions entre el tràfic de dones, la immigració il·legal i les polítiques d'asil:
 - 2.1. és per això, que proposa una correcció de les normes que en el sí de la Unió Europea i, en els països membres, contribueixen a aquest tràfic;
 - 2.2. a la vegada, demana als països membres que vagin més enllà dels aspectes relatius a la immigració il·legal.
3. Invita als estats membres a inserir al tractat una base jurídica clara i, que serveixi de referència a les diferents legislacions, per combatre totes les formes de violència contra les dones:

- 3.1. tot intentant integra la cooperació entre autoritats jurídiques i les forces de policia,
- 3.2. per aconseguir: una millor coherència legislativa i un fort control democràtic.
4. Reté que com a condició preliminar i necessària per a contrastar eficaçment el tràfic de dones, CAL UNA DEFINICIÓ CLARA I HARMÒNICA:
- 4.1. LA QUAL, HAURIA DE COBRIR TOTES LES ANÀLOGUES A L'ESCLAVITUD: Com ara, LA PROSTITUCIÓ FORÇADA, L'EXPLOTACIÓ SEXUAL, EL TREBALL O EL MATRIMONI FORÇAT.

En aquesta línia, la Comissió europea recomana als estats membres les següents accions:

- Assegurar l'aplicació de les lleis existents
- Definir en les respectives legislacions com a delictes el tràfic de dones i, sobretot, les pràctiques similars
- Millorar la coordinació a nivell nacional
- Instituir una autoritat central responsable dels delictes relacionats amb el tràfic de dones
- Instituir o reforçar unitats de policia especialitzades

- Millorar els mecanismes de coordinació i informació amb els països d'origen, de trànsit o de destinació
- Referir anualment els progressos realitzats en aquests àmbits
- Avançar propostes específiques d'harmonització de les legislacions vigents; amb l'objectiu d'aconseguir:
 - Una definició harmònica del tràfic de dones
 - Sancions eficaces, proporcionades i dissuasòries contra els traficants
 - La jurisdicció extraterritorial i l'extradició pel delictes de tràfic de dones
 - No criminalitzar a les víctimes
 - L'adopció de mesures de protecció a favor de les víctimes, dels testimonis i dels familiars
 - La possibilitat de les ONG's de promoure accions legals en nom de les víctimes
 - La víctima no ha de ser inscrita en cap document públic, s'ha de preservar la seva privacitat
 - La confidencialitat absoluta dels exàmens mèdics i psicològics; els quals només podran ser realitzats si la víctima ho permet
 - La realització en els països membres d'anàlisis del fenomen i dels dispositius d'acció existents per combatre'l
 - La realització d'exàmens detallats dels problemes a nivell de repartiment i de les temptatives de desmantellar les xarxes entre organitzacions mafioses.
- Recomana als estats membres a facilitar assistència gratuïta a les víctimes:

- Allotjaments idonis i amb condicions de seguretat
- Assistència mèdica i psicològica
- Consulta legal i assistència d'un intèrpret
- Ajuts financers, per a trobar feina i formació professional
- Reintegració voluntària amb condicions de seguretat al país d'origen o al país d'acollida
- Reclamar als estats membres l'atenció sobre l'emergència de noves tendències en el món de la prostitució i del tràfic de dones:
 - Noves tecnologies
 - Tràfic de dones per correspondència
 - Anuncis als diaris
 - Etc.
- Designar un ponent de cada estat membre sobre el tràfic de dones
- Designar un funcionari d'enllaç en els països candidats i en els països d'origen especialitzat en el tràfic de dones
- Prevenir, els estats membres, els instruments necessaris per a la reinserció de les víctimes
- Facilitar la cooperació entre tots els actors susceptibles de donar ajut a les víctimes
- Dirigir campanyes d'informació dirigides a la opinió pública, als mitjans de comunicació i, especialment, a la població masculina
- Subratllar que perquè aquestes mesures siguin eficaces han de tenir el finançament adequat

- **Reclamar als estats membres que posin l'atenció en les causes que en els països d'origen faciliten aquest tràfic de dones; com ara: guerres, pobresa, marginació, etc.**

II El Cas suec

1.- Si ens fixem en l'exemple suec hem d'aprendre que és prioritari conjugar qualsevol reforma legislativa, social o política amb la situació real. És a dir, de cap manera podem aplicar les accions que són conseqüència de les nostres "creences", per molt excel·lents que siguin aquestes des d'un punt de vista ètic, al marge de la situació real que es dona en cada indret, que té noms i cognoms. En efecte, què passa si no tenim en compte aquesta precaució metodològica? Segurament el mateix que ha passat a Suècia, a saber: constrenyírem la situació real, però aquesta fluïrà per altres llocs que no havíem previst des de la nostra ceguesa ideològica. O dit d'una altra manera, per arribar a preveure o, al menys, minimitzar els efectes perversos de qualsevol "acció" serà interessant obviar al màxim possible les pròpies usures ideològiques.

2.- Depenen de com delitem l'aproximació al problema els resultats aniran en una línia o en una altra. D'entrada sembla que l'aproximació més neutre sigui situar-nos en **l'àmbit dels drets humans** de la dona que es prostitueix; per altra part, la informació des d'aquesta vessant és molt abundant i, a més, sembla que aquest siguin inqüestionables –o sigui, la gran majoria de les persones hi estan d'acord-.

2.1.- Des d'aquesta òptica l'objectiu és, sense cap mena de dubte, **l'eradicació de la prostitució**. El document que em sembla més atiant per expressar tota la deriva del problema és: « *La Prostitución No Es Trabajo, Es Esclavitud Sexual* »¹¹

¹¹ Zoraida Ramírez Rodríguez, "La prostitución no es trabajo, es esclavitud sexual". Document extret de les *Jornadas contra la explotación sexual* que es van duu a terme a Venezuela al febrer de l'any 1998. L'autora és membre de la **Coalición Contra el Tráfico de Mujeres**. Veure el *Concept Mapping* sobre aquest document.

2.2.- Ara bé, un cop situades les coses així ens hem de preguntar: és “factible”, ara i aquí, aquesta concepció? És a dir, si plantegem les coses d’aquesta manera no ens quedarem molt tranquils amb la nostra consciència, però l’efectivitat del que proposem serà mínima?

2.2.1.- En efecte, per exemple escoltem el que diu una noia que exerceix la prostitució en un local de Castelldefels: «*Nadie nos engaña ni nos obliga a venir. Desgraciadamente, nuestros países son pobres y hay cola de voluntarias. Muchas candidatas no pasan la selección física porque es muy exigente. Con seis meses de dedicarme a esto en España gano lo suficiente para volver a mi país y montar un negocio.*» Otra añade: «*prefiero dedicarme al sexo aquí que malvivir esclavizada en mi tierra.*»¹²

2.2.2.- Així les coses, seria interessant començar abordant el tema des d’una vessant menys conflictiva, més difícil de ser utilitzada com un arma demagògica i política; efectivament, amb això volem dir que haurem d’utilitzar un llenguatge que ens permeti cercar el màxim de consens en les accions a desenvolupar. E.g.: en aquesta línia potser hauríem de canviar l’accent de lloc, no posar l’accent en la paraula **PROSTITUCIÓ**, paraula estigmatitzada com poques, sinó posar-lo en àmbits conceptuals més neutres com ara: **exclusió social, drets fonamentals**, etc...

2.2.3.- De fet, amb la iniciativa legal “Pau Femenina”, portada a terme a Suècia, s’ha aconseguit l’objectiu contrari que es

¹² Reportajes de “La Vanguardia”: «La gran superficie del sexo», del día 05-03-200.

persegua. Aquest objectiu pretenia oferir protecció a les dones i, a més, combatre la violència contra les dones.

2.2.3.1.- **Oferir protecció a les dones que es prostituïen:** ara aquestes dones treballen en vaixells fora del territori controlat, de la mateixa manera la prostitució i el turisme sexual s'han traslladat a Dinamarca, on treballen part de les prostitutes sueques, les quals utilitzen mitjans de comunicació moderns per realitza *la seva feina* mòbils, internat; per altra part, aquestes dones han de treballar en la **invisibilitat**, la qual cosa condueix a l'agudització dels perills laborals propis de la prostitució amagada¹³.

2.2.3.2.- A més, les dones tenen més dificultats per accedir als seus drets socials: prevenció sanitària, polítiques de recolzament, etc.; en aquesta línia, tot i que la prostitució al carrer s'ha reduït en un 70% o 80% s'ha produït un augment dels bordells privats, tot i que prohibits, a més, ha ressorgit la figura del proxeneta que ara serveix com a persona de contacte i proveïdor d'habitatges, la qual cosa a fet incrementar els costos que han de suportar les dones que es prostitueixen.¹⁴

¹³ Veure el mapa conceptual 2: «

¹⁴ Per altra part, tot i no afecta directament a les dones que exerceixen la prostitució, la mesura legislativa "Pau Femenina" ha conduït a la video-vigilància de l'espai públic amb filmacions de clients amb la intenció de provar l'oferta o demanda de serveis sexuals. Aquestes iniciatives han portat un gran controvèrsia pública referent al dret a l'intimitat. (Relacinar-ho amb la polèmica sobre l'anunci de fer públiques les llistes d'homes acusats de maltractaments a dones a l'estat espanyol.)

2.2.3.3.- Combatre la violència contra les dones:

3.- Així les coses, davant d'una situació polièdrica com aquesta crec que no s'ha de perdre de vista quina es la missió última que es pretén aconseguir, en el nostre cas: **millorar la situació de les dones que es prostitueixen**. A continuació ens haurem de qüestionar si l'exemple suec ens condueix a l'acompliment de la missió o ens allunya d'aquest.

4.- Per entendre la "filosofia" que ha guiat la reforma de la llei sueca sobre **prostitució** ens hem basat en els següents documents. En primer lloc, el text d'un projecte suec que denuncia la violència contra les dones "**Projekt Kvinnofrid: Regeringen/factsheet, Violence against women**"; en segon lloc, els documents de la "**Coalition Against Trafficking in Women**" com ara: "**No Humans Involved**" de Chris Grussendorf, "**Prostitution is Violence Against Humankind**" de Malka Marcovich, "**Proposed United Nations Convention Against Sexual Exploitation**" de la mateixa coalició; en tercer lloc, el resum de la conferència de Beijing "**Hitos en la Lucha para la Eliminación de la Violencia contra las Mujeres**"; en quart lloc, una sèrie d'articles, com ara: "**Creencias y realidades sobre la Prostitución**" de l'associació peruana Creapozo; així també, "**La Prostitución no es Trabajo, es Esclavitud Sexual**" de Zoraida Ramírez Rodríguez; o bé, "**Rethinking Prostitution**" de Barbara Sullivan; també hem utilitzat històries de vida "**The Effects of Prostitution**" de Katherine M. DePasquale; i, per últim, "**Prostitution Theory 101**" de Yvonne Abraham i Sarah McNaught.

III El cas francès

1.- Des de 1946 França té una posició dita **abolicionista** que, **sense prohibir-la**, pretén: en primer lloc, l'extinció de la prostitució mitjançant l'absència de textos legals que la reglamentin; en segon lloc, la penalització del proxenetisme i d'alguns magres negocis que estan a la seva ombra deixant la penalització en mans de les **associacions** que treballen en el terreny sanitari i social.

1.1.- Ara bé, el tancament de les **Cases de Tolerància** només ha produït el desenvolupament d'aquesta activitat en diferents llocs –e.g. recentment en l'àmbit telefònic i en l'Internet-.

1.1.1.- Què s'ha aconseguit des de 1946? Sembla que, en principi, només dona a aquesta activitat més facilitats per escapar-se del **Control Social, Policial i Fiscal**.

1.1.1.1.- Però, també, dificulta en gran mesura la tasca de les associacions que ofereixen serveis a les **Persones que es prostitueixen**.

1.2.- Per altra part, **aquest nous territoris**, que han desplaçat l'activitat del carrer, al domicili o en altres llocs de cites, modifiquen a l'hora el mode reclutament dels clients.

1.2.1.- També, en un altre sentit, les persones que intercanvien **Relacions Sexuals per Diners** tenen el sentiment d'exercir una activitat de *call-girl* i no de **prostituta**.

1.2.1.1.- Ja que per la mateixa persona que exerceix la **prostitució** el mot de **Prostituta** i tot el seu camp semàntic té unes ressonàncies **Pejoratives**.

1.3.- Definició. Què és la prostitució? Què és una persona que es prostitueix? Deixem, per ara, la primera qüestió. La segona, a França ve definida per un decret del 05-11-1947, a saber: **«l'activitat d'una persona que consent habitualment tenir relacions sexuals amb un nombre indeterminat d'individus mitjançant remuneració»**

1.3.1.- En aquest context, el mot **Remuneració** s'ha de prendre en un sentit llarg, o sigui: diners, però també objectes, serveis, valors mercantils, etc..

1.4.- El dret, en matèria de prostitució, reposa sobre el principi de: **«el dret de la persona de disposar del seu propi cos»**, **LLIBERTAT** que va, fins i tot, a la lliure utilització lucrativa del propi cos. Ara bé, s'ha de tenir en compte unes excepcions, a saber: **«l'indisponibilitat del cos humà»**; la qual cosa vol dir, la prohibició de vendre la sang, un òrgan, etc..

1.4.1.- Per altra part, el dret de prostituir-se s'adquireix perquè el dret de mantenir relacions sexuals **DEVÈ estrictament del dret al respecte de la vida privada d'altri.**

1.4.2.- Així, doncs, la prostitució, a França, no és un delicte en sí mateixa; encara que el dret de prostituir-se té uns límits, resultants aquest de la Llei de 13-04-1946.

1.4.2.1.- Llei de 13-04-1946, anomenada Marthe Richard –per la parlamentària coneguda pel seu combat contra les Cases de Tolerància, en el nostre àmbit Prostíbuls, Cases de Cites, etc..

1.4.2.2.- Aquesta llei va fer tancar tots els bordells, per una part; per l'altra, derogà les disposicions reglamentàries que regulaven la prostitució i els bordells, com ara: existència de prostíbuls, però també inscripció i registre de les prostitutes, privació de l'eventual pèrdua de llibertat de les prostitutes mitjançant una simple decisió administrativa. Aquesta llei va tenir, com a mínim, dues conseqüències rellevants per la nostra investigació.

1.4.2.2.1.- Una primera conseqüència va ser, sense cap mena de dubte, **una pèrdua considerable de control de l'Estat sobre la prostitució.**

1.4.2.2.2.- L'altra conseqüència, és que de fet i des del moment que entra en vigor la llei s'autoritza l'exercici de la prostitució en altres llocs, especialment, **a la via pública.**

1.4.2.2.3.- En conseqüència, menys **control social dels poders públics** —e.g. problema semblant a la llei seca als USA- i, sobretot, **un desconeixement progressiu de l'Estat d'aquest àmbit** —; l'altra conseqüència, la mateixa llei instaura la creació d'un fitxer mèdic-social, però aquest fitxer, fruit de la mateixa naturalesa de la

política que s'instaura, el suprimirà l'any 1960 en execució d'una convenció internacional de 1949.

2.- Així les coses, a França avui es pot dir que hi ha una certa llibertat de prostituir-se en qualsevol lloc; ara bé, les autoritats de policia **poden reglamentar les anades i vingudes professionals de les prostitutes sempre que es donin a la via pública.**

2.1.- Per contra, segons el Cas Crim 01-02-1956, **la reglamentació no pot portar a una prohibició general i absoluta.**

2.2.- De fet, **les prohibicions només podem concernir a certs llocs; e.g.: proximitat de l'activitat a establiments escolars, o bé en certes hores del dia.**

2.3.- **Es pot dir que, avui a França, les sancions penals van destinades a reprimir sobretot l'allistament i el proxenetisme.**

3.- Què s'ha d'entendre per allistament? Segons un decret del 25 de novembre de l'any 1960, l'allistament és: **una actitud d'ostentació, d'anunci, de propaganda que es doni en la via pública per provocar el desenfrenament.**

3.1.- Com es desprèn de l'anunciat aquest és un concep jurídic molt ambigu, per la qual cosa des de la seva aprovació la conseqüència han estat **milers de processos verbals, el que aquí en diríem judici de faltes.**

3.1.1.- Encara que aquest judicis han estat utilitzats per **identificar i adreçar una part de la població de prostitutes;** per altra part, també ha servit **com a mitjà indirecte per fitxar a les prostitutes.**

3.1.2.- En fi, un mètode molt discutible, regressiu, imprecís i arbitrari sobretot si tenim en compte les noves formes de prostitució molt menys visibles i que, per tant, escapen més fàcilment al control dels poders públics.

3.2.- Per tot això, en el **Nou Codi Penal** de 1993 només s'hi té en compte el delictes d'**allistament actiu**, a saber: **el fet de procedir, per qualsevol mitjà, públicament a l'allistament d'altre per aconseguir incitar-lo a tenir relacions sexuals.**

3.2.1.- Les sancions anirien de 10000 F – 250000pts -; o bé, en el cas de ser reincidents de 20000 F - 500000 pts -.

4.- Com s'entén a França el **proxenetisme**? Aquest es defineix com: **l'explotació de la prostitució, notis que es fa referència a l'activitat no a la persona, per un tercer.**

4.1.- Sobre aquest concepte hi han nombroses convencions internacionals que s'hi poden aplicar; per exemple, **sobre la repressió del tracte de blanques de 1910; sobre la repressió del tracte de dones i infants de 1921; sobre la repressió del tacte de dones adultes de 1933; la convenció de Nova York per la repressió del tracte de ser humans i de l'explotació de la prostitució per tercers.**

4.1.1.- Per exemple, la convenció de NY diu en el seu art. 6: «**convé prendre totes les mesures necessàries per derogar o abolir tota llei, tot reglament o tota pràctica administrativa en la que les persones que es lliuren a la prostitució o són sospitoses de lliurar-s'hi hagin de ser inscrites en registres**

especials, hagin de posseir papers especials o adaptar-se a condicions excepcionals de control i vigilància.

4.2.- Ara bé, no únicament l'exploració de la prostitució per un tercer s'entén com proxenetisme; en efecte, igualment **tota forma d'ajut que es donin a la prostitució s'ha d'entendre com a proxenetisme.**

Veiem alguns casos paradigmàtics:

4.2.1.- El fet, per un hostaler, de llogar cambres a prostitutes perquè hi puguin exercir la prostitució s'ha de considerar **proxenetisme**; de la mateixa manera, l'ajut per a blanquejar diners provenint d'aquesta pràctica també s'ha de considerar **proxenetisme.**

5.- Algunes contradiccions i confusions que es donen a l'Estat francès. En primer lloc, i això és per a tots els Estats, en el **dret positiu allò que no és prohibit explícitament és permès implícitament.**

5.1.- Llavors ens hem de qüestionar què passa si es **prohibeix totalment el proxenetisme, com ara en la legislació francesa on no només es prohibeix l'exploració d'una persona que es prostitueix sinó, també, totes les disposicions resultants de la jurisprudència que hem vist en el punt 4.2?** D'entrada sembla que totes aquestes disposicions jurídiques estan en **contradicció amb la llibertat de prostituir-se.**

5.1.1.- Ara bé, no s'ha d'oblidar que l'existència del **proxenetisme** és difícilment dissociable de la **prostitució**: per un costat, perquè la noció mateixa de **proxeneta** genera moltes

definicions possibles i d'aquí moltes confusions; per l'altre costat, perquè l'evolució avui de la prostitució genera un tipus d'activitat que requereix noves definicions que permetin troba un marc de referència per encabí l'activitat de proxeneta.

5.1.2.- Potser seria bo recorda la noció bàsica de proxeneta, per poder prendre peu, és aquesta una noció indisociable de la noció d'explotació: així, doncs, un home o una dona que forcen per mitjà d'amenaques, de violència, d'enganys o de qualsevol altre mitjà a un tercer a tenir relacions sexuals amb contrapartida de diners s'ha de considerar PROXENETA.

5.1.2.1.- Però, també s'ha de considerar una noció de proxeneta que ve indisociablement lligada a la noció de "tot ajut que es dona a la prostitució"; e.g.: s'ha condemnat per proxenetisme una dona que vigilava i tenia cura de la seguretat mentre una altra dona treballava.

5.2.- Igualment, la simple tolerància s'assimila al proxenetisme. En efecte, Cas Crim de 1973: l'acció d'un restaurador de tolerar prostitutes en la terrassa del seu establiment; o bé, Cas Crim de 1971: l'acció d'un perruquer de posar el seu establiment a disposició de prostitutes per amagar-les del control policial; o bé, Cas Crim de 1944: l'acció d'un marit, presoner de guerra, de rebre diners de la seva dona que treballava en una casa de tolerància.

5.3.- De fet, fins al 1993 la **simple cohabitació amb una persona que exerceix la prostitució era considerat proxenetisme**. El Nou Codi Penal derogà aquesta disposició, en tant que **prohibia a les persones que es prostitueixen de tenir una vida normal**, a més anava contra el principi del dret de respecte a la vida privada.

5.3.1.- Ara bé, encara avui la **cohabitació pot ser sancionada si la vida en comú no té altres fins que els usos propis de la prostitució**.

6.- De fet, avui a França l'única **explotació autoritzada de la prostitució és l'explotació de l'Estat per mitjà del FISC**; efectivament, des d'un punt de vista fiscal, o sigui des d'un punt de vista de l'Estat, **la prostitució es considerada com una professió en la qual els guanys que s'hi generen han de ser declarats, sempre considerant-los com beneficis no comercials**. És a dir, l'Estat per mitjà de la seva branca fiscal reconeix a les persones que es prostitueixen com a **AGENTS ECONÒMICS**. **L'ESTAT SEMBLA SER EL MÉS GRAN PROXENETA**.

6.1.- En aquesta línia, des de 1945 les persones que es prostitueixen resten sota el control de l'Estat, ja sigui control jurídic, fiscal o policial però, de fet, **l'Estat delega aquest control a associacions anomenades d'utilitat pública**.

6.2.- Aquesta concepció condueix a la creació del **SPRS**. La llei nº 60-1246 del 25 de novembre de 1960 suprimeix totes les disposicions en matèria sanitària per fomentar la creació d'un **servei social especialitzat en cada departament: els SPRS, Serveis de Prevenció i**

de Reincerció Social. Només una vintena se'n posaren en escena, avui ja no en queda cap.

6.2.1.- Així a l'any 1975 aquestes associacions organitzen moviments per una reforma de mínims, deixen de banda les posicions maximalistes per centrar-se en reivindicacions que tenen com objectiu primer **millorar la situació de les persones que es prostitueixen.**

6.2.2.- Per altra part, tot això va conduir a la confecció d'un informe: **l'informe Pinot.** Aquest preconitzava la **despenalització de l'allistament**, ja que s'havia revelat com **ineficaç per lluitar contra el proxenetisme; l'informe Pinot va ser oblidat.**

6.2.3.- L'any 1980 el ministeri encarregat dels **Drets de les Dones** declarava que l'Estat faria un esforç en la **lluita contra la prostitució**, en aquesta línia el **fisc hauria de mostrar-se més comprensiu**, igualment s'haurien d'incorporar dones policies **en les comissaries.** Tot això va quedar en bones intencions.

7.- Ultimes estimacions de la situació a França: l'Estat francès es declara ABOLICIONISTA.

7.1.- A l'abril de l'any 1997 en la Conferència de l'Haia, el govern Juppé reafirma la posició **estrictament abolicionista** i declara: « *França declara la seva posició sensiblement diferent de la que han exposat els Països Baixos, d'una part perquè nosaltres considerem que tota forma de prostitució es violència cap a les persones implicades i que no hi pot haver prostitució voluntària, a més el proxenetisme en tant que tal és reprimat en el dret francès; d'altra part, perquè el camp*

de la prostitució neerlandesa es limita a la lluita contra la tracta de dones, és cert que la tracta de persones incumbeix essencialment a dones no és menys cert que els problemes de violència i de tracte incumbeixen avui a homes i infants.»

7.2.- El 30 de maig de 1997, el ministre de Treball i d'Afers Socials escrivia als Prefectes de Regions i Departaments: *« És important que França reafirmi els seus principis i la seva política per situar-se contra les temptatives d'imposar el retorn a concepcions **REGLAMENTARIES** en matèria de prostitució a tota Europa, concepcions que volen reconèixer la prostitució com una activitat qualsevol, amb el risc de ser enquadrada en un estatut específic. França defèn una posició dita "abolicionista", anomenada així perquè pretén abolir tota regla susceptible de legalitzar la prostitució per permetre-la, igualment es defineix per una política destinada a prendre en consideració la seva desaparició. En efecte, la posició francesa serà particularment creïble i la nostra legislació serà ben compresa, en la seva part interna, si la seva vessant social no és oblidada. »*

8.- Només queda per destacar que des de 1946 la política de lluita contra la prostitució a França, igual que a tota Europa, mai ha conduït a prendre la més mínima mesura destinada als clients d'aquestes persones que es prostitueixen.

IV El cas holandès.

1.- Per dir-ho ràpid, el cas holandès seria la antítesi del cas suec; per altra part, i fins on he arribat en la investigació (10-10-000), potser és la manera que permet un millor accés de la dona als drets socials fonamentals.

1.1.- La iniciativa holandesa vol **legalitzar** la prostitució; de fet aquesta ja era legal, però era il·legal dirigir un prostíbul.

1.1.1.- Què es pretén amb aquesta iniciativa? Per una part, **reconciliar el codi penal amb la realitat**; per l'altra part, **restringir l'activitat penal a la prostitució forçada**; i per últim, **regular la prostitució voluntària**, de la mateixa manera que es fa amb altres indústries: i això es farà mitjançant un sistema de *Llicències Municipals*.

1.1.1.1.- Les comunitats, els municipis poden en el marc de l'ordenació territorial decidir en la ubicació d'un bordell, e.g. un bordell no pot causar molèsties en un entorn d'habitatges¹⁵, així també es tenen en compte mesures mediambientals.

1.1.1.2.- Ara bé, per altra part les comunitats, els municipis no poden posar-se en contra de la ubicació d'un bordell en la seva zona, la qual cosa aniria contra la constitució que **garanteix la llibertat d'elecció d'ofici**; a més, la policia no pot oferir llistes de les prostitutes

¹⁵ Interessant en aquest punt la comparació amb la inexistent normativa espanyola; veure e.g. articles de La Vanguardia dels dies 09-03-000, 26-07-000 i

conegudes, ja que això violaria les lleis de protecció de dades personals.

1.1.1.3.- En el marc de la seva **funció de vigilància** les comunitats tenen cura de la millora de la seguretat de les prostitutes, de les condicions higièniques i de les condicions de treball en els negocis de la prostitució; e.g. **hi ha normativa sobre mesura mínima de les habitacions, la prevenció d'incendis i la higiene – aigua corrent calenta, condons en cada habitació, etc..-**

1.1.1.4.- Per altra part, les prostitutes no han de ser obligades a consumir begudes alcohòliques o practicar el sexe no segur amb els clients.

1.1.1.5.- L'empresari ha de concretar acords laborals escrits amb les prostitutes; és més, el director del bordell, l'empresari, té l'obligació de controlar el sexe segur, donar oportunitats per a xerrades informatives i fer que les prostitutes mantinguin controls sanitaris regulars sobre malalties venèries.

1.1.1.5.1.- En aquesta línia, les disposicions que valen per l'economia privada, sobre prevenció de riscos laborals, valen també pel negoci de la **prostitució legalitzada –e.g. revisions mèdiques de caire laboral per provar càrregues físiques o psíquiques-**; així també, les disposicions del

dret privat i del dret laboral passen a ser aplicades a les relacions entre prostitutes i empresaris regentadors de bordells; o sigui, **el o la prostituta ha de decidir per ell mateix SI i COM realitza la prostitució i QUAN acaba la relació laboral.**

1.1.1.6.- Igual que abans de la nova llei, l'Administració **no tractarà amb feines pròpies de la branca de la prostitució, ni per tant obligarà a ningú a acceptar-hi una feina.**

1.1.1.7.- En aquesta línia, **si el negoci de la prostitució estava assegurat com correspon i la prostituta ja no pot treballar ni en el ram de la prostitució ni en cap altra ofici se li pot concedir una prestació d'incapacitat laboral.**

1.1.1.8.- En efecte, quan les prostitutes abandonen la seva feina voluntàriament, no tenen, segons la nova llei, dret a pensió d'atur.

1.1.1.8.1.- Ara bé, **només rebran prestació si s'han inscrit com a cercadores d'ocupació i es posen a disposició de l'administració laboral, és a dir, si estan disposades a realitzar una altra activitat.**

1.1.1.9.- Per últim, les comunitats nomenen persones de contacte a qui es poden dirigir les prostitutes amb queixes sobre la direcció del negoci; o sigui, *les*

Gewerbeaufsichtsbehörde **vigilen les condicions laborals i s'activen sobretot davant de la presentació de queixes i accidents.**

V El Cas italià

1.- La Constitució italiana

1.1.- Art. 2: S'hi reconeixen i s'hi garanteixen els drets inviolables dels homes, s'hi referma la prioritat de la persona humana vers l'Estat i la destinació d'aquest al servei de l'home.

1.1.1.- Aquest article condemna implícitament la reglamentació que justifica la mortificació d'un gran nombre de dones desgraciades en la presumpció de proveir un servei social.

1.2.- Art. 32: S'hi afirma que la República ha de tutelar la *salut* com un dret fonamental de l'individu i que ningú pot ser obligat a un determinat tractament sanitari, si no és per disposició de llei, però, a la vegada, la llei en cap cas pot violar els límits imposats al respecte per la persona humana.

1.2.1.- Aquest article expressa implícitament un interès per abolir la prostitució oficial, en tant que contravé aquest article; en efecte, la prostitució oficial, tal com s'entén en el model holandès, obliga a les dones/homes que exerceixen la prostitució a uns determinats tractaments sanitaris.

1.3.- Art. 41: S'hi afirma que la iniciativa econòmica privada és lliure; ara bé, aquesta no pot desenvolupar-se en contraposició a l'utilitat social, a la seguretat, a la llibertat i a la dignitat humana.

1.2.3.- Aquest article condemna implícitament el mercat del sexe.

1.4.- Conclusió: Així doncs, des del punt de vista jurídic, la constitució de la República italiana confirma els principis que han inspirat la reforma de la legislació vigent sobre

prostitució, legislació que fins avui se'ns ha mostrat com anacrònica.

2.- Avui, a Itàlia, hi ha un fort debat sobre la necessitat de reformar la llei Merlin de 1958; en efecte, aquesta llei, que és del mateix tipus que les emeses a d'altres països europeus al voltant d'aquests anys, bàsicament promulga el tancament de les "**Cases de Solidaritat**".

2.1.- Ja a l'any 1948 Lina Merlin, senadora del Partit Socialista, va proposar el tancament de les "**Cases de Solidaritat**" fonamentant-se en tres articles del llavors ressentíssim dictat constitucional, a saber: articles 2, 32 i 41, articles que, per altra part, ja hem analitzat més amunt.

2.2.- El debat a la Itàlia d'avui, pel que hem pogut analitzar fins ara, es fonamenta en la següent qüestió, a saber: **per què, avui, s'hauria de tornar enrera?**

2.3.- Una mica de història.

2.3.1.- Tot i ser senadora del Partit Socialista, és a dir, més enllà de les qüestions ideològiques, la senadora Merlin va saber conjugar les diferents ideologies en els principis ideals que la van inspirar; és més, l'essència de l'articulació de la seva proposta, encara avui, troba adeptes des de tot el ventall ideològic

2.3.2.- De fet, en aquell temps, el debat social i polític es va centrar en la **higiene pública**, en la **salut pública**; ara bé, la senadora Merlin els deia: « *La higiene pública és un pretext dels benpensants contra el tancament de les **Cases de Solidaritat**, s'han de destruir aquestes falses raons.* »

2.3.3.- En efecte, ahir com avui, el principal argument dels qui estant d'acord en situar la prostitució com un treball més era i és, **un problema de salut pública; a saber, la por al contagi, ahir el contagi de malalties venèries, avui la Sida.** Argumentava sobre aquest punt la senadora Merlin: *« Aquelles dues visites setmanals dels metges, fetes a la mateixa casa, sense mitjans adequats o l'ambulatori per les putes que no dormen a les cases, no són millor que res, són el res, o el pitjor, perquè fingeixen donar a l'inexpert o incaut client, una seguretat que el metge seriós no pot donar. D'altra part, quina garantia pot oferir la dona als clients, si en un sol dia en passen desenes? »*

2.3.4.- Segons una part de l'opinió pública, una part del ventall ideològic, tant ahir com avui, per evitar el **contagi** era i és necessari **tancar a les prostitutes, controlar-les.** De fet, així ho exposa el periodista Bolaffi a La Republica del 08 d'abril de 1999, a saber: *« Una vegada sabut tot aquest horror, perquè donar un missatge de greu impotència a la nostra ja desordenada opinió pública posant simplement en llibertat aquesta desgraciada víctima. »*

2.3.5.- Així les coses, i com es pot apreciar en els exemples exposats fins ara, ahir com avui, és més fàcil fer les coses com s'han fet sempre; o sigui, és més fàcil senyalar a la prostituta, és ella/ell qui ha de ser castigada/castigat, tancada/tancat, retornada/retornat al seu país d'origen.

2.3.5.1.- Ara bé, **què passa amb els clients que han tingut al nostre país? És un pecat que hagin tingut clients al**

nostre país? Aquests homes han estat violentats per anar-hi? Per què aquests homes exigeixen certes prestacions de risc, sense condó que, de fet, són la majoria? Per què estan disposats a pagar més per aquestes prestacions de risc?

2.3.6.- Si posem l'accent en la prostituta les respostes a aquestes preguntes se'ns escapen, el problema sorgeix si ho fem d'una altra manera, ja que potser tampoc trobarem les respostes. La senadora Merlin escrivia a l'any 1955, el següent: « *La defensa de la salut pública s'organitza diferent ... s'ha de desenvolupar el sentit de la responsabilitat dels propis actes.* » **De fet, crec que això encara val avui.**

2.3.7.- Ara bé, més enllà del problema de salut pública que s'utilitzava per posar-se en contra del tancament de les **Cases de Solidaritat**, la senadora Merlin va resituar el debat en un lloc que feia més mal, a saber, les **Cases de Solidaritat** proporcionaven molts guanys als **patrons** d'aquestes i a l'Estat. Avui a Itàlia Emmanuela Scuccato reprèn aquesta idea i ens diu: « *D'una cosa però n'estic segura, que just perquè és responsable de la prostitució i de l'inferioritat econòmica de la dona l'Estat no pot o no vol entrar-hi; si no és amb el control i la repressió de la dona, com ha fet sempre.* »

3.- 50 anys després a Itàlia s'ha reobert el debat. Efectivament, la ministre de la Solidaritat Social, Livia Turco, ha proposat reobrir el debat sobre la llei Merlin

afirmant que: « *seria oportú destinar alguns espais de la ciutat a la prostitució per donar una resposta de **seguretat** als ciutadans, potser reformar la llei Merlin, consentint l'exercici de la prostitució a l'interior de les cases, potser així facilitaríem un exercici cooperatiu de les dones en la gestió* »

3.1.- Ara bé, afegeix la ministre: « *Jo estic en contra de **legalitzar la prostitució**, que ara, s'exerceix per tots els carrers. S'ha de fer quelcom, i quan els alcaldes presenten la situació tractant-se de persones que es mesuren quotidianament amb la realitat, se'ls ha de prendre en consideració.*»

3.1.1.- En aquesta línia, molts governs locals ja se'n mostrat d'acord amb les concepcions de la ministre, la més significativa segons Turco: « **no s'ha d'excloure a priori la possibilitat que la prostitució s'exerciti només en alguns llocs de la ciutat, i no en tots els carrers com passa ara.**»

3.2.- En efecte, per a la ministre Turco **no es tracta de legislar la prostitució, sinó de trobar les formes de reglamentació per fer sortir les prostitutes d'un estat de precarietat i d'explotació**: de fet, segons la ministre, el 80% de les prostitutes estan en una situació d'esclavitud, el principal problema és el de les nenes, noies i dones que són esclaves.

3.2.1.- Així, doncs, la ministre Turco pretén per **disciplinar** l'exercici de la prostitució, de fet el que pretén és treure la prostitució del carrer, ens diu: **els carrers són molt més insegurs que les cases.**

3.2.2.- A més, des del punt de vista de la clandestinitat en la qual s'exerceix avui la prostitució als bordells a Itàlia, les dones no tenen

cap seguretat; efectivament, per exerci en aquest bordells **il·legals** les dones són **obligades a pagar *fior di tangenti* -parts de cuota-**, les que no poden pagar es queden als carrers.

3.2.3.- Per últim i en conseqüència, la ministre Turco vol, inclòs més és necessari, **ajudar les dones que es volen alliberar de l'esclavitud dels *magnaccia* -manasses, proxenetes- i reformar la llei Merlin, just en el punt que penalitza les dones: el delictes d'encubriment.**

3.2.4.- Per tot això, s'ha impulsat un **número verd**, és un número de telèfon on hi poden trucar les prostitutes que intenten sortir de l'explotació; així el defineix la ministre de la *solidaritat social i d'igualtat d'oportunitats*: « **al número verd les dones tindran totes les informacions sobre què fer i com moure's, seran protegides adequadament; no només això, es farà al mateix temps una campanya de publicitat i sensibilització de cara als clients, perquè en aquesta causa també s'ha d'incidir en ells, a tots els ciutadans, s'ha de saber que aquestes noies són explotades.** »

3.2.5.- És clar que la intenció que mou totes aquestes accions, i sobretot la idea que hi ha darrera d'aquest plantejament és **protegir dos valors que són fonamentals a l'hora d'encarar aquesta problemàtica, a saber: l'un, la seguretat dels ciutadans; l'altre, la dignitat de les prostitutes en tant que són persones.**

VI. El caso danés

Al març de 1999, el Parlament danès adopta la llei n° 141 relativa a la no penalització de la prostitució, que, sense legalitzar-la, fa possible el seu exercici a títol individual. Aquesta llei, entra en vigor el 1^a de juliol de 1999, en efecte s'ha suprimit l'article del codi penal que permetia sancionar a les prostitutes.

Paral·lelament, aquesta llei ha creat una nova infracció, consistent en comprar els serveis sexuals d'una persona de menys de 18 anys

1.- El règim penal

La llei n° 141 del 17 de març de 1999, entra en vigor el 1^a de juliol de 1999, diu en l'article 2 que: *« el joc, la prostitució i el fet de fer-se entretenir per dones que viuen de la prostitució no són considerades com activitats legals »*.

La prostitució i el proxenetisme persisteixen en la nova llei danesa com activitats reprensibles, però les prostitutes no són reprimibles a títol individual.

1.1.- La prostitució

Després del 1^a de juliol de 1999, l'exercici individual de la prostitució no es considera una infracció, però el fet de sol·licitar, el fet de buscar clients a la via pública continua sent un fet condemnable.

D'aquesta manera, **la llei n° 141 del 17 de març de 1999 ha abolit l'article 199 del codi penal danès, article considerat antiquat; ja que, en virtut d'aquest article 199 la policia tenia el deure d'exhortar al ordre**

les persones que no atendien les seves necessitats de manera lícita. És a dir, l'exhortació consistia **en pregar a aquestes persones perquè cerquessin una feina lícita i dóna'ls-hi un temps per regularitza la seva situació; ara bé, quant les interessades no es sotmetien a les ordres de la policia se les podia imputar una pena d'un any de presó.**

El nou article nº 141 es completa amb l'article nº 233 el qual preveu **una pena de presó màxima d'un any per a tota persona que « incita a la disbauxa » o bé « mostra un mode de vida susceptible de perjudicar a altre o de suscitar la indignació pública ».** En la pràctica, aquesta disposició que reprova el fet de sol·licitar, el fet de **buscar clients a la via pública només s'utilitza en casos flagrants.**

A més, l'article nº 141 i l'article nº 233 troben el seu complement en l'article nº 5 del reglament de la policia, aquest prohibeix tot **« comportament indecent » en la via pública i en llocs accessibles al públic;** per altra part, aquest article anomena com a exemple de comportaments indecents **« la incitació a la disbauxa ».**

1.2.- El proxenetisme

El codi penal danès sancionar diferents formes de proxenetisme.

El primer paràgraf de l'article nº 228 on es fa referència al proxenetisme de manera general i s'hi estableixen penes de presó màxima de 4 anys per a tota persona que:

- **inciti a qualsevol altre a treure beneficis de les relacions carnals amb un tercer;**

- per treure'n benefici propi, incita algú a tenir relacions sexuals amb altres, o impedeix a algú que es dedica a la prostitució de deixar-la;
- dirigeix una casa on es practica la prostitució.

El segon paràgraf de l'article nº 228 sancionar de la mateixa manera:

- « tota persona que incita o ajuda a una altra persona de menys de 21 anys a fer de la prostitució la seva activitat professional, igualment a tota persona que contribueix a fer sortir una tercera persona del territori nacional amb la finalitat de prostituir-se a l'estranger o sigui utilitzada d'aquesta manera ».

El primer paràgraf de l'article nº 229 condemna a penes màximes de presó de tres anys:

- « a tota persona que, amb l'objectiu d'uns guanys o de manera repetida, afavoreix la prostitució procedint com a intermediari o que explota una altra persona que exerceix la prostitució a títol professional »;

El segon paràgraf de l'article nº 229 sancionar el proxenetisme hostaler amb penes màximes d'un any de presó:

- «Tota persona que lloga una cambra d'hotel amb la finalitat d'explotar a una altra persona que exerceix la prostitució a títol professional, en aquest article s'hi reconeixen circumstàncies atenuants. »

Per últim, hem de dir que la llei nº 141 del 17 de març de 1999 aboleix els paràgraf nº3 i nº 4 de l'article nº 229 de l'antic codi penal que feien referència al proxenetisme entenen com a tal els següents casos:

- « tot home que es feia entretenir per una dóna que tenia com a activitat professional la prostitució; fet punible amb un màxim de 4 anys de presó »;
- « tot home que, malgrat les advertències de la policia, continuava vivint sota el mateix sostre que una dóna que exercia la prostitució a títol individual ».

1.3.- La compra de serveis sexuals

El règim jurídic danès només contempla penes d'un màxim de 10 anys de presó per la compra de serveis sexuals a una menor, o sigui a una dóna de menys de 18 anys la qual cosa constitueix un delict; de la mateixa manera, constitueix un delict les relacions sexuals amb una persona de menys de 15 anys.

2.- El règim social

Les prostitutes tenen dret a les mateixes prestacions que qualsevol altre resident, com per exemple: medicaments gratuïts, pensió de jubilació mínima.

Malgrat això, en la mesura que la seva activitat no és reconeguda per la llei, elles no perceben cap protecció social en cas de malaltia i no tenen dret a vacances pagades.

3.- El règim fiscal

Les prostitutes paguen impostos. En aquest punt la jurisprudència danesa és constant; en efecte, l'obligació de tributar res té a veure amb al caràcter lícit o il·lícit de l'activitat que constitueix l'origen dels guanys.

Ara bé, des de l'entrada en vigor de la nova llei, **les professionals poden declara que la prostitució és la seva principal font d'ingressos i poden, per això, inscriure's al registre dels professionals autònoms.**

VII. El cas Belga

Després de l'entrada en vigor de la llei del 21 d'agost de 1948 que suprimia la reglamentació oficial de la prostitució, l'exercici de la prostitució no constitueix cap infracció; per contra, les manifestacions de la prostitució contràries a l'ordre públic així com el proxenetisme continuen sent condemnables.

La llei del 13 d'abril de 1995 modificava les disposicions del codi penal relatives a la prostitució, modificacions que van destinades a la repressió del tracte d'éssers humans i a la pornografia infantil; aquestes reformes van destinades, essencialment, a la protecció dels menors seguint les recomanacions de la UE.

Al novembre de l'any 1999 el Senat belga va creà una comissió de l'interior i d'affers administratius per forma una subcomissió per l'estudi del "Tracte d'éssers humans i de la prostitució"; aquesta subcomissió encara no ha donat el seu informe.

1.- El règim penal

1.1.- La prostitució

La prostitució no constitueix un delicte, però el fet de sol·licitar, el fet de buscar clients està condemnat per el codi penal.

Així en l'article 380 quatre del codi penal es diu: *« Serà punible amb penes que poden anar de 8 dies a 3 mesos de presó i amb multes que poden anar de 26 francs a 500 francs qualsevol que, en un lloc públic, digui paraules, faci gesticulacions o signes per provocar la disbauxa en una tercera persona. Les penes seran elevades al doble si el delicte es comet amb un menor »*

1.2.- El proxenetisme

El codi penal condemna el proxenetisme d'una manera general preveient penes molt elevades: d'una part, quant el proxenetisme es val de mitjans de coerció; de l'altra part, quant el menors de 16 anys s'hi veuen involucrats.

El primer paràgraf de l'article 380 bis, que fa referència al proxenetisme simple disposa: **« Serà penat amb un empresonament de 1 a 5 anys i d'una multa de 500 a 25000 francs qualsevol que:**

- **per satisfer les passions d'un altre, contractarà, entrenarà, corromprà o retindrà, en vistes a provocar-li disbauxa o en vistes a prostituir-ne una tercera, tant és si es fa amb consentiment o no d'aquesta tercera, a una persona major d'edat;**
- **que tingui o regenti una casa de disbauxa o prostitució;**
- **que vengui, llogui o posi a disposició amb vistes a l'exercici de la prostitució cambres o qualsevol altre local amb la intenció de treure'n un profit anormal;**

- **que, de qualsevol manera que no sigui ell mateix, explotará la disbauxa o la prostitució d'altre. »**

La jurisprudència vol precisar que aquestes disposicions **no s'aplicaran quan les mateixes dones regentin un prostíbul o elles mateixes es lliurin a aquesta activitat**

En aquesta línia, aquest article, que ha estat modificat al 1995, ha volgut que s'hi contingui la jurisprudència anterior que s'havia donat en la Cort de cassació; en efecte, el legislador reclama **que s'ha de donar amb excés perquè sigui constitutiu de delictes. La qual cosa permet a les associacions d'ajut a les prostitutes de llogar les cambres a un preu raonable.**

El paràgraf 3 del mateix article que condemna el proxenetisme amb agreujants, ens diu: « **Serà condemnat a treballs forçats de deu a quinze anys i amb una multa de 500 a 50000 francs, les infraccions recollides en el paràgraf 1^a, en la mesura en que el seu autor:**

- **es valgui, de manera directe o indirecte, de maniobres fraudulentas, de violència, d'amenaques o de qualsevol forma de coacció;**
- **o abusi d'una situació particularment vulnerable d'una altra persona, ja sigui en raó de la seva situació administrativa il·legal o precària, d'un estat d'embaràs, d'una malaltia, d'un patiment o d'una deficiència psíquica o mental. »**

Els paràgrafs 4 i 5 del mateix article preveuen penes aplicables quan els menors de menys de 16 anys s'hi veuen implicats, no els ressenyarem per no ser pertinent a l'objectiu d'aquest estudi.

1.3.- La compra de serveis sexuals

La compra de serveis sexuals no constitueix cap delicta a Bèlgica; encara que el codi penal preveu sancions per a tota relació amb menors de 14 anys, ja siguin aquestes consentides o no.

2.- El règim social

En la mesura que elles no són treballadores per conta d'altri, les prostitutes poden acollir-se a l'estatut de treballadores autònoms; és a dir, les caixes de la seguretat social dels treballadors autònoms no poden refusar-ne l'afiliació, en tant que la prostitució per sí mateixa no és punible. A la pràctica només les dones que treballen als aparadors de sexe s'hi afilien.

Per altra part, el règim dels treballadors autònoms no té cap protecció en cas d'accident de treball, de malaltia professional, d'atur i no preveu el pagament d'indemnitzacions per vacances. A més, l'assegurança per malaltia dels treballadors autònoms només cobreix els riscos greus; de tal manera que les prostitutes poden subscriure una assegurança complementària pels riscos que no cobreix el règim dels treballadors autònoms.

Davant l'arbitrarietat de la protecció social per a les prostitutes la ministre d'affers socials de l'antic govern, Sra. De Galan, es va

sensibilitzar i demanà al seu gabinet de prendre cartes en l'assumpte, el canvi de govern ha aturat el projecte.

3.- El règim fiscal

Per una part, la jurisprudència considera com a salaris els serveis i els "ganxos" de bar de les dones que es prostitueixen; malgrat tot, aquests guanys són declarats en poques ocasions per l'empresari, ja que el proxenetisme es considera delicte, aquest és el principal obstacle per a ser imputats com a salaris.

Per altra part, tenint en compte l'anterior les prostitutes han de declarar els seus guanys professionals d'igual manera que ho faria un treballador autònom; a més, l'administració fiscal admet la deducció dels lloguers dels locals o de les cambres on s'hi exerceix l'activitat, ara bé en la mesura en que el lloguer és comercial.

VIII. El cas de Anglaterra i Pais de Gales

La prostitució no constitueix una infracció, ara bé totes les seves manifestacions visibles (com ara: buscar o sol·licitar clients, fer públics serveis, gestionar establiments especialitzats, concloure tractes amb els clients ...) són constitutives de delicte; de tal manera, que l'única possibilitat d'exercir la prostitució sense risc de ser perseguida consisteix a treballar en un local on la prostituta en sigui la propietària.

1.- El règim penal

1.1.- La prostitució

L'exercici de la prostitució no és condemnable, amb la condició que la prostituta treballi sola, de manera independent, sigui la propietària del local on exerceix i no destorbi l'ordre públic.

Per contra, el buscar o sol·licitar clients constitueix un delictes, un delictes que es contempla a la llei de 1959 que fa referència a les infraccions comeses a la via pública; ens diu: « Atreure, buscar o sol·licitar en una via o en un lloc públic amb fins propis de la prostitució. » Ara bé, la jurisprudència interpreta amplament el concepte de "via o lloc públic", ja que un balcó o una finestra són considerats com a tal.

Aquesta infracció està penada amb una multa que pot anar de 500 a 1000 lliures, tot depèn de si és la primera condemna per aquest motiu.

1.2.- El proxenetisme

Totes les formes de proxenetisme són condemnades per la llei de 1956 sobre les infraccions sexuals.

L'article nº 22, que fa referència a la incitació a la prostitució considera com a infracció:

- el fet de contracta una dóna, no importa en quin lloc del món, per a que exerceixi la prostitució;**

- el fet d'incitar a una dóna a deixar el seu domicili habitual en el Regne Unit o a deixar el Regne Unit, amb la intenció que es converteixi en hoste d'un prostíbul, o bé que freqüenti un tal establiment per prostituir-s'hi.**

Aquestes infraccions depenen de la Cort de la Corona i són punibles amb un empresonament de 10 anys.

L'article nº 24 tracte del proxenetisme amb agreujants:

- **és el fet de retenir a una dona en un establiment dedicat a la prostitució contra la seva voluntat**

La condemna serà la mateixa que en el cas exposat en l'article nº 22.

L'article nº 30, condemna el fet, per un home, de viure dels guanys de la prostitució si ho fa amb coneixement de causa:

- **un home que viu de manera habitual amb una prostituta o que la controla, dirigeix o influencia els seus moviments, de manera tal que es demostra que és qui l'ajuda, l'encoratja o la força a prostituir-se i és presumible que visqui dels guanys de la prostitució, a menys que es pugui demostrar el contrari.**

El jurista reconeix que en virtut d'aquest article, els companys o els fills (els fills si són més grans de 18 anys) de les prostitutes poden ser perseguits; a la pràctica, només són perseguits si es pot demostra que hi ha hagut coercions.

La condemna depèn de la naturalesa del tribunal que jutgi l'assumpte. Aquestes infraccions són jutjades segons triï l'acusat; així es pot jutjar per un magistrat de la cort en un procediment sumari, o bé per a la cort de la corona. En el primer cas, la pena aplicable és un empresonament de 6 mesos; en el segon cas, la pena màxima és un empresonament de 7 anys. Ara bé, si els jutges de la cort de magistrats considerant que a l'acusat se

l'hi ha d'imposar una pena superior als 6 mesos han de transferir el cas a la cort de la corona.

L'article nº 31 condemna el fet, per una dóna, de controlar, dirigir o influenciar els moviments d'una prostituta, de manera que es demostrï que l'ajuda, l'encoratge o la força a prostituir-se.

El jurista preveu la mateixa pena que en el cas de l'article nº 30.

Els articles que van del nº 33 al nº 36 de la llei de 1956 contemplen totes les formes de proxenetisme hostaler:

- **gestionar o intervenir en la direcció d'un establiment de prostitució;**
- **llogar un local sabent que serà utilitzat com a establiment de prostitució;**
- **permetre, quan s'és llogater u ocupant d'un local, que el local sigui utilitzat com establiment de prostitució.**

Aquestes infraccions tenen sancions diferents depenen de si els acusats són reincidents o és el primer cop que són sancionats; així, per una primera sanció el jutge pot atorgar una multa de 1000 lliures i/o un empresonament de 3 mesos, en el cas de ser reincident la multa pot ser de 2500 lliures i la durada de l'empresonament de fins a 6 mesos.

1.3.- La compra de serveis sexuals

La llei de 1985 sobre les infraccions sexuals va creà una nova infracció, *kerb-crawling* que aquí anomenariem "lligar des d'un vehicle motoritzat"; o sigui infracció comesa per un home que es troba dins o sobre un vehicle motoritzat, o que n'ha acabat de descendir, i des d'aquest supòsit proposa la compra de serveis sexuals a una dóna. A la

pràctica serveix per condemnar el que a Itàlia anomenen "**razzias**"; a saber, homes que amb els seus vehicles circulen amb especial lentitud per indrets de prostitució. Les multes poden ser de fins a 1000 lliures.

2.- El règim social

Les prostitutes es beneficien del sistema nacional de salut que és gratuït; de la mateixa manera, perceben les prestacions socials no contributives on la prestació no depèn del nivell de guanys.

3.- El règim fiscal

L'administració fiscal considera que els guanys de les prostitutes són gravables, però s'oposa a qualsevol deducció de despeses.

INFORME II: REVISIÓ DE BIBLIOGRAFIA.

En aquestes pàgines, pretenem fer un repàs de la bibliografia llegida fins el moment sobre prostitució per tal de donar una visió de la realitat social d'aquest col·lectiu de dones i de com s'ha interpretat des de la societat la seva opció per la prostitució. En aquest sentit, hi ha dues línies en la bibliografia: una més empírica que, a través de metodologies quantitatives i qualitatives, s'ha aproximat a la realitat de la prostitució amb l'objectiu de fer una diagnosi de la situació; i una més teòrica, on conflueixen perspectives molt diverses que han volgut explicar el fenomen.

Començarem amb les reflexions teòriques que han sorgit al voltant de la prostitució per tal d'entendre les interpretacions socials que se n'han fet i prendre consciència de la dificultat que implica prendre decisions quan les explicacions es fan en termes dicotòmics.

1. Reflexions teòriques: les contradiccions de la prostitució

Voluntarisme vs. Determinisme. Aquesta dicotomia pot il·lustrar-se amb dos tipus ideals cinematogràfics: "*Belle de jour*" i "*Irma la dulce*". Mentre la Séverine de Buñuel decideix lliurement esdevenir prostituta, Irma s'hi veu abocada per les

circumstàncies. Així, la primera queda impregnada de la sordidesa que implica el voluntarisme de la seva acció, mentre la segona queda exculpada per una explicació determinística i extrínseca de la seva situació. En la realitat de la vida quotidiana, malgrat hi pugui haver Séverines i Irmes, acostumen a combinar-se ambdós punts de vista.

Aquesta petita introducció ens serveix per a presentar els arguments que s'han donat en defensa del voluntarisme, per una banda, i del determinisme, per una altra.

Voluntarisme. El voluntarisme presuposa la llibertat de la persona per a triar allò que vol ser i fer amb la seva vida, incloent el seu propi cos i la vivència de la seva sexualitat.

- Alain CORBIN (*Filles de noce, misère sexuelle et prostitution*, 1982). Per a ell, prostituir-se s'ha convertit majoritàriament en una decisió voluntària i tradueix una actitud de combinar **diners i plaer**. Donada aquesta premisa, el debat giraria entorn a la qüestió de saber si el cos social està disposat a admetre el lliure exercici de l'amor venal, és a dir, el **dret a la prostitució de la dona** i la **llibertat sexual** de la parella formada per dos éssers que, en un moment donat, desitgen entre ells una unió temporal que els diners alliberen de qualsevol comprís.

- Hans Heiner KUHNE (*Prostitution als bürgerlicher Beruf?*, 1975) emet dos postulats: la prostitució d'indigència ja no existeix (avui qüestionable, sobretot per la prostitució immigrant) i les dones opten per la prostitució com a *lliure elecció*.
- GIESEN i SCHUMAN plantegen la qüestió de si es possible que la dona vengui la seva sexualitat utilitzant per a les seves pròpies finalitats aquest valor mercantil que posseeix com a objecte d'intercanvi sexual en una societat d'homes. Les autores veurien en aquest acte un *aspecte emancipador* de la prostitució.

Determinisme. En contra de tots els arguments esgrimits fins ara, s'ha intentat explicar la prostitució com una sortida inexorable donades unes circumstàncies concretes.

- a) *Econòmic.* La prostitució és una font d'ingressos per a aquelles persones que, en situació de pobresa, no troben cap altra alternativa. La noció de pobresa restringida a l'aspecte material hauria d'ampliar-se tenint en compte les condicions desfavorables de la dona en el mercat de treball: salaris baixos, atur elevat, treball femení com a mà d'obra complementària i fluctuant, reduït

ventall de possibilitats d'oficis i professions. Tots aquests factors contribueixen a fragilitzar les dones i les col·loquen en situació de pre-prostitució.

b) *Socio-cultural*. Molts estudis empírics han revelat un perfil de la prostitució caracteritzat per un entorn social i familiar marginal i un baix nivell d'estudis. En aquest sentit, s'ha conclòs que l'entorn determina les opcions a l'abast de la dona i la situació de pre-prostitució s'agreuja quan el nivell d'estudis tampoc obre gaire més portes.

c) *Sexual*. Aquí trobem molts arguments feministes que interpreten la prostitució com la conseqüència de la subordinació de les dones en el conjunt de les societats i de la relació de força entre les categories de sexes: la prostitució seria la manifestació més extrema del **patriarcat**. En aquest sentit, parlarien de:

- Cosificació de la dona que legitima la violència exercida sobre ella.
- Reificació del cos femení que condueix a una pèrdua de consciència de la integritat.
- Esclavitud sexual (Kathleen Barry): les dones com a éssers sexuals destinats a proporcionar serveis sexuals als homes.

- La prostitució pública com l'expressió visible de la condició de prostitutes de totes les dones (Alice Schwarzer).

d) **Psicològic.** Els estudis qualitatius amb prostitutes mostren com la majoria d'elles han patit grans carències afectives, que les han convertit en preses fàcils de rufians i proxenetes, i han viscut experiències emocionals i sexuals traumàtiques a nivell familiar.

Cap d'aquests determinismes funciona, però, per sí sol. Aleshores, per què s'arriba a ser prostituta?

- Denise POUILLON (*La prostitution féminine en France*, 80s) resumeix: “la prostitució és un sistema en el qual les dones es deixen atrapar com a conseqüència de la seva misèria econòmica, de la seva falta d'instrucció, de la seva manca de formació professional, de les carències educatives i afectives de la seva infantesa, i dels conflictes psicològics i sexuals patits en la seva joventut”.
- Claude MILLARD (*Les prostituées. Ce qu'elles disent quand elles parlent à une femme*, 1975) conclou que: “una dona esdevé prostituta per una carència de tipus psicològic, econòmic o social, quan es produeix l'encontre amb un

home o dona (el proxeneta) que la condueix a la prostitució. Les causes psicològiques sempre són predominants. A continuació venen les socio-econòmiques. La carència afectiva és la més freqüent: la que es troba gairebé sempre”.

Una reconciliació de voluntarisme i determinisme

- Pere NEGRE i RIGOL (*La prostitución popular: relatos de vida. Estudio sociológico biográfico*, 1988) es pregunta: per què, en situacions de marginalitat social, només certes persones opten per la prostitució com a activitat i forma de vida? La prostitució és una *sortida activa* de la marginalitat o, almenys, pretén ser-ho. Hi ha doncs un *efecte voluntarista* en la prostitució.

Llibertat i determinisme social són sempre les dues cares de l'explicació dels nostres actes. “El què en el moment d'actuar es un “*per a*”, en la reflexió posterior i en l'objectivació de l'acte esdevé un “*perquè*” davant els altres i davant un mateix” (Alfred Schutz), com es veu en les “històries tristes” de les prostitutes. La història trista explica determinísticament la fatalitat de la prostituta, reduint el voluntarisme a les finalitats i no als mitjans, imposats com a únics (i d'aquí, la impossibilitat d'elecció).

Legitimació vs. Dignitat humana. Mentre des de la perspectiva d'una dignitat humana degradada a través de la prostitució resulta impossible la seva acceptació com a lliure elecció de la persona; el posicionament de la legitimació obre la possibilitat a la prostitució com a opció de vida.

Legitimació. No es tracta de fer una apologia de la prostitució des de la perspectiva de la llibertat sexual de la dona, però sí de reconèixer que és un fenomen present a totes les societats i que, més enllà del determinisme, hi ha una dosi de voluntarisme. I en la mesura que és una opció personal de vida només pot ser jutjada com a legítima. En aquest línia, es proposa donar-li visibilitat pública per tal que les condicions de vida de les dones prostitutes millorin i se'ls reconeguin uns drets, més enllà de la seva tria.

Dignitat humana. (UNESCO: *Causas de la prostitución y estrategias contra el proxenetismo*). No existeix distinció entre prostitució voluntària i forçada, de manera que la prostitució no és equiparable a una professió. Es tracta d'un intercanvi on el cos de la dona s'assimila a una mercaderia i la dona és rebaixada a la categoria d'objecte. Per tant:

- La prostitució femenina és una ***violació dels drets humans*** en la mesura que viola la dignitat de la dona, està acompanyada de violència sexual, de tractes degradants i és, gairebé sempre, una forma d'esclavitud i servitud.

- La prostitució és una forma de **discriminació basada en el sexe**, resultat d'una moral dicotòmica en virtut de la qual la dona sols pot ser verge o puta. Aquesta dicotomia reflexa la ideologia del poder sexual mitjançant el qual els homes dominen les dones.
- La prostitució és una forma de **violència sexual** que impedeix la vivència d'una sexualitat femenina plenament lliure.

En paraules de Kate MILLET (*La prostitution, Quator pour voix féminines*, 1972): “No és el seu sexe el què la prostituta es veu obligada a vendre, en realitat és la seva degradació...”.

Funció social vs. Desviació social. Malgrat l'estigma amb què la societat castiga l'exercici de la prostitució, se li reconeixen certes funcions per al manteniment de l'ordre social. Perquè qualsevol desviació social no fa més que reforçar les normes i costums socials. En el cas de la prostitució, impeding la ruptura de la família i oferint una via d'escapament a la frustració derivada dels usos sexuals socialment permissibles i de la monogàmia.

Fetes unes primeres reflexions teòriques, el següent pas seria contrastar aquestes idees amb la realitat de la prostitució. En aquest sentit, crec que procedeix una reflexió metodològica (NEGRE i RIGOL: 1988):

“Seria de desitjar que la jerarquia i gravetat d'un problema social vinguessin definides, més que per les xifres, per la qualitat del mateix; concretament, per aquestes 2 dimensions:

1. El grau de marginació-discriminació social que suposa per a qui el pateix
2. La seva específica connexió funcional o manteniment d'un sistema o estructura social determinada.”

Creiem que aquesta és la perspectiva que ens hauria de guiar en el nostre treball.

2. Estudis empírics: la realitat de la prostitució

Per a la presentació de resultats procedirem en base a tres grans apartats: el perfil, les condicions de vida i els problemes claus.

I. Perfil de la prostitució

Més enllà del estereotips de la prostitució de carrer, sorgeix un nou perfil de prostituta:

- la majoria ha crescut ja en un mitjà urbà
- no hi ha massa casos d'incest o abusos sexuals

- malgrat l'analfabetisme i la poca formació qualificada, les proporcions no s'allunyen tant de les dades per a la població femenina en general (tret pel que fa a estudis superiors)
- inici entre els 16 i els 25 anys, moltes d'elles amb un o més fills
- de les drogadictes, tan sols la meitat havien consumit abans d'iniciar-se en la prostitució.

II. Condicions de vida

En l'àmbit personal

- **Els fills/es.** El nivell de coneixement sobre mètodes anticonceptius (encara que millora entre les més joves) presenta algunes carències que es tradueixen en una alta taxa d'embarassos, no sempre desitjats ni assumibles. Així, la majoria de les prostitutes són mares molt joves, amb les càrregues econòmiques i personals que això implica.
- **Vivenda.** Malgrat un nivell econòmic força relaxat, les prostitutes ocupen sempre vivendes per sota de les seves possibilitats, si no precàries. Això és degut, per un costat, a l'alta mobilitat geogràfica i, per un altre, a les barreres d'accés amb què es troben a l'hora de llogar o comprar una vivenda.
- **Salut.** Una de les principals conseqüències de la falta de reconeixement formal de la prostitució com a professió és la manca de cobertura sanitària normalitzada.

Pel que fa a la cultura de prevenció d'infeccions i MTS, és bastant positiva encara que no sempre es correspongui amb la pràctica. El grau de coneixement de la SIDA és superior al de la resta de població, però insatisfactori tenint en compte el nivell de risc.

En l'àmbit laboral

- **Lloc d'exercici.** La prostitució de carrer representa tan sols un sector minoritari i en clar retrocés al costat de clubs, Eros centers, bars, pisos, "massatges" i altres noves formes de prostitució (cita telefònica, acompanyants, hostesses...). El carrer és el lloc que presenta, en general, les pitjors condicions de vida i treball.
- **Relacions laborals.** El no reconeixement legal de la prostitució com a treball condueix a l'absència de contractes formalitzats. Això suposa la impossibilitat d'accés a la Seguretat Social i la indefensió general a efectes laborals.

El sistema de tracte personal dels amos i encarregats amb les seves treballadores acostuma a ser correcte.

La jornada laboral i els dies de descans setmanals –que no de vacances- de les prostitutes són un dels aspectes que permeten situar la seva feina en els paràmetres de la normalitat.

En l'àmbit econòmic

- **Ingressos.** Les dades per a Astúries situen la mitjana d'ingressos nets entre les 275.000 i les 300.000 pessetes mensuals, calculada en base a la càrrega de treball i la tarifa mitjana, un cop descomptats els ingressos que es queden els locals. En les situacions més precàries econòmicament, la relació entre edat i ingressos és clara.
- **Estalvi.** Aquest és un dels problemes més importants que presenten: malgrat els diners que passen per les seves mans, la vida professional és curta i no hi ha costum d'estalvi. Una explicació seria el consum com a compensació per una vida que no les gratifica, però no cal oblidar que tenen moltes vies d'estalvi tancades per la seva condició i que tenen moltes càrregues econòmiques a satisfer. En molts casos, s'hi ha d'afegir la manca d'elements personals i culturals per a organitzar mínimament la seva economia.

Sectors en condicions desavantatjoses

- a) **Prejubilació.** La demanda, basada fonamentalment en la preferència per la juventut, determina la fi de la vida activa de les prostitutes al voltant dels 40 anys. Sense opció d'una feina alternativa i obligades a acceptar les pitjors condicions, les prostitutes retirades solen trobar-se amb una carència extrema de mitjans econòmics i una problemàtica psicològica fruit de la pèrdua de la seva funció personal i social.

- b) **Immigració i tràfic de dones.** Les seves condicions de vida són semblants a les existents en aquest sector a principis de segle: engany, tràfic i proxenetisme.
- c) **Heroinòmanes que es prostitueixen.** La majoria d'elles es prostitueixen amb la sola finalitat d'aconseguir els diners per a la dosi. En alguns casos, la figura del proxeneta i el "camell" coincideix, de manera que la dependència és doble.

III. Problemes claus

Situació legal

Actualment, en la majoria de països europeus (inclosa Espanya) està vigent una política abolicionista consistent en no penar a qui exerceix la prostitució, però sí als elements del seu entorn. Si s'apliqués de forma estricta aquesta penalització de l'entorn, la política seria equiparable als processos prohibicionistes i reglamentaristes.

El principal problema i el més contradictori de l'abolicionisme és l'oblit del reconeixement de la **prostitució com a treball**. D'aquesta manera s'exclou a les prostitutes de drets fonamentals de les persones tant en l'àmbit civil com el laboral i la prostitució queda com un "delicte exculpat" o "tolerat".

Les demandes de les prostitutes no reclamen ni la seva desaparició, ni la seva redempció, ni la seva reinserció. El què demanen en primer lloc és el reconeixement de la prostitució com a treball, derivat del "dret a

l'autodeterminació sexual que inclou el dret al sexe comercial" (Raquel OSBORNE) i, en conseqüència, unes condicions de treball dignes, l'eliminació d'intermediaris i el gaudi de tots els drets que com a persones i treballadores els corresponen.

Estigmatització

En segon lloc, insisteixen en l'**eliminació de l'estigma**. En les seves relacions socials desitgen ser considerades tan dignes com la resta de persones que es dediquen a altres professions.

La prostituta no és globalment marginada, sinó que en tot cas pateix unes discriminacions concretes, moltes d'elles compartides amb la resta de dones i altres amb les situacions i estaments socials als que pertany.

Podem concloure, doncs, que el principal problema i del que en deriven molts d'altres és la discriminació en la consideració social atribuïda a la seva activitat. Un altre problema és que, en funció de l'anterior, el seu ofici sigui reconegut de fet però no de dret, amb les implicacions que això hem vist que té.

INFORME 3: LA PROSTITUCIÓ A CATALUNYA DES DEL PUNT DE VISTA POLICIAL.

A l'àrea policial hem volgut cobrir el tema de la prostitució com un problema de seguretat ciutadana des de totes les vessants: per a les pròpies prostitutes, la seva clientela i per a tercers. Per aconseguir-ho hem identificat tres actors rellevants als quals hem volgut apropar-nos: els cossos policials que tenen contacte directe amb el fenomen, la societat representada per les associacions de veïns que conviuen amb la prostitució i les mateixes prostitutes.

INFORME: Pel que fa a l'aspecte policial es van obrir dues línies bàsiques de treball: la primera relativa a la possibilitat de quantificar la dimensió del fenomen a Catalunya a través dels serveis policials, i la segona relacionant la prostitució amb delinqüència organitzada i drogues.

En una primera investigació documental, i pel que fa a la voluntat de quantificar el volum de la prostitució femenina a Catalunya, sorgí el problema de la manca de sèries estadístiques al respecte: en el CEDOCPOL (Centre de Documentació Policial de l'Escola de Policia de Catalunya) no existeixen estadístiques ni aproximacions sobre el nombre absolut del fenomen; tampoc en estudis de la Policia de la Generalitat, ni en les Estadístiques de Criminalitat de la Direcció General de la Policia Nacional, ni en les Memòries de la Policia Local: l'al·legalitat del fenomen el situa fora de les categories delictives i per tant inquantificat.

Existeix però, un treball de la Policia Nacional de 1995 publicat en CD-Rom que censa els prostíbuls de carretera, tot i que des de la policia mateix es reconeix que aquesta base de dades actualment ha quedat del tot desfassada. Malgrat això disposarem d'ell properament.

Així mateix la seva existència recolza la idea original del grup de treball d'utilitzar la proximitat al terreny i a la població dels serveis de seguretat ciutadana per construir una xifra aproximada de les persones que treballen o pateixen la prostitució a Catalunya.

Proximament, i a través dels oportuns contactes institucionals, esperem poder llençar la proposta a la Conselleria d'Interior de la Generalitat de Catalunya.

Pel que fa a les complexes relacions entre la prostitució i la delinqüència, existeix documentació més abundant que en el primer cas.

Centrant-nos en la prostitució de carrer i de classe baixa, sovint les prostitutes queden relacionades amb la comissió de delictes, ja sigui com a autors, còmplices o encobridores (segons arxius policials un 80% de les prostitutes que capten clients al carrer tenen antecedents policials delictius). La tipologia delictiva més freqüent es mou entre el furt, l'extorsió, l'atracament i la distribució de drogues.

D'altra banda, la relació entre prostitució i consum de drogues sovint es retroalimenta.

Existeix també criminalitat específica del proxenetisme: coaccions, amenaces, lesions a les prostitutes, furts als clients i lesions entre ambdós.

Pel que fa als vincles amb el crim organitzat, el tràfic de dones estrangeres en situació d'il·legalitat obligades a prostituir-se, la falsificació de documents i de moneda, el tràfic d'estupefaents, els delictes contra la propietat, l'extorsió, el control del joc i inclús els homicidis estan desbordant les forces policials en una xarxa de fenòmens complexos i entrellaçats que està en alça i provoca alarma entre els responsables d'Interior de tota la Unió Europea.

Per aquest motiu hem considerat oportú entrevistar-nos amb tots els cossos policials de l'Estat, ja que cada un d'ells, des de la seguretat ciutadana està en contacte amb el fenomen de la prostitució. Segons la Llei Orgànica 2/1986, de 13 de març, de Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat existeixen, però, especificitats originades en la divisió de competències i territorial que aporten visions complementàries del fenomen: la Policia Nacional i la Guardia Civil des de la investigació d'estrangeria i crim organitzat en l'àmbit urbà i rural respectivament; i en l'àmbit municipal les Polícies Locals en contacte directe amb la prostitució en els barris i carrers; per últim, els Mossos d'Esquadra pel que fa a les competències en matèria de menors.

Les entrevistes ens han de permetre introduir-nos en la realitat de la prostitució desde el prisma dels cossos policials.

La metodologia ha sigut la de realitzar un primer contacte informal amb els responsables d'aquests equips de treball que ens ha permès, amb la informació rebuda, elaborar un qüestionari que serà tramès en properes trobades als responsables de les diferents àrees policials que ja hem visitat i de les que llistarem més endavant, amb la intenció de tenir una base objectiva i comparativa de les percepcions dels entrevistats al respecte de la prostitució i la problemàtica policial al seu voltant.

Fins aquest moment , a través del Cap del Gabinet de Premsa de la Policia Nacional hem gestionat contactes amb els responsables d'investigació de delictes d'immigració il·legal (màfies de tràfic de persones) i investigació del crim organitzat.

S'han dut a terme ambdúes entrevistes el dia 9 Octubre del 2000 amb el **Cap del Grup I d'investigació de delictes d'immigració il·legal** i el dia 10 d'Octubre del 2000 amb **Inspector en Cap Grup II d'investigació en crim organitzat, i amb un inspector de la mateixa unitat.**

D'aquestes primeres entrevistes, que estem ressenyant, destaquem els punts essencials:

- La prostitució a Catalunya és, si més no, 50% nacional, 50% estrangera, estant el segon grup en augment
- El segment nacional està compost per prostitució de classe alta que treballa en clubs, travestits i dones grans i en gran percentatge toxicòmanes

-La prostitució internacional es pot diferenciar entre les dones comunitàries, que habitualment treballen pel seu compte, i no comunitàries, que són introduïdes al país a través de xarxes d'immigració il·legal

-Dins del grup no comunitari els contingents més importants són els de dones de països de l'est, les sud-americanes i les africanes que a Catalunya encara són un grup minoritari

-Dels països de l'Est el més destacable és la complexitat i perillositat de les organitzacions, ja que, malgrat que les dones sàpiguin a què venen, entren en una espiral de coerció i violència i amenaces que les fa rehens de les màfies. També destacar que aquestes treballen majoritàriament al carrer

-Dins del col·lectiu sud-americà, ens ha sorprès el fet que la policia assegura que majoritàriament coneixen la que serà la seva activitat a Catalunya, i sinó, un cop coneixedores dels ingressos que els hi pot proporcionar, hi accedeixen. El conflicte es dona també en la relació contractual amb l'organització. Treballen normalment en clubs de carretera.

No obstant separar-ne el col·lectiu brasiler, que habitualment arriba i treballa pel seu compte

-Existeixen col·lectius minoritaris de nigerianes, senegaleses i magrebines, ja que Catalunya, per la seva ubicació geogràfica, és naturalment porta d'entrada de les dones comunitàries i dels països de l'est

-Per les Autoritats, actualment és prioritària la desarticulació de les xarxes d'immigració il·legal, ja que a més de l'explotació de les dones amb què trafiquen, sovint estan relacionades amb el tràfic de drogues i són refugi de delinqüents

-La Policia destaca la minsa quantitat de denúncies en relació amb el volum de la prostitució, per dos aspectes fonamentals: pel que fa a les dones dels països de l'est per la por a la organització, ja sigui sobre elles o sobre les seves famílies en els països d'origen, i pel que fa a les sud-americanes, fonamentalment per por a la expulsió del país. Si bé s'ha de dir que aquest temor és infundat ja que l'Article 55 de la Llei d'Estrangeria garanteix o bé la regularització o bé la tornada al seu país a tots aquells que col·laborin amb la policia.

També destaquen els obstacles de tipus administratiu i judicial que troba la Policia a l'hora d'investigar

D'altra banda, el dia 20 d'octubre del 2000 hem entrevistat el **Intendent-Cap de la Policia Local del Prat de Llobregat**.

El punt de vista de les policies locals, que es preocupen de la seguretat ciutadana exclusivament dins del seu municipi ha resultat extremadament interessant. Els primers aspectes a destacar:

-Fonamentalment l'objectiu de la policia en aquest nivell és el de desplaçar la prostitució fora de la seva àrea. Malgrat no ésser conflictiva a nivell delinqüencial, la seva mera visibilitat molesta la ciutadania i és prioritari no permetre l'establiment de nova prostitució al municipi.

-La prostitució en aquesta localitat és fonamentalment de carrer, nacional, major de 40 anys, toxicòmana i amb un grau de deteriorament personal i físic molt gran. Es tracta d'un segment del mercat (demanda i oferta) molt marginal. És, però, un contingent petit i controlat.

-Existeix un club a l'entrada de la població amb dones sud-americanes, i pressions de grups de països de l'Est per establir-se a les carreteres i els accessos urbans, però la insistència de la policia local ha aconseguit desplaçar-les fora dels seus límits territorials.

-La no visibilitat és la gran demanda ciutadana, i per tant la de situar la prostitució en zones poc poblades. Però això té conseqüències per a les prostitutes: augmenta la seva inseguretat i l'aïllament al què estan sotmeses, amb el què es fan més necessaris els vincles amb els proxenetes i es dificulten les mesures higièniques

El dia 23 d'Octubre es va realitzar una quarta entrevista amb les **responsables del Servicio de Atención a la Mujer de la Policía Nacional**. De la mateixa se'n deriva que:

- Recullen almenys una denúncia mensual de prostitutes per agressions sexuals de part de clients o clients potencials a la ciutat de Barcelona, sobre una mitja de 12-15 denúncies pel mateix delictes al mes

- Aquestes denúncies provenen gairebé exclusivament de prostitutes nacionals i majors de 40 anys, que només pretenen la resolució puntual del delictes i en cap moment demanen assistència de tipus social

- En alguns casos la denuncia és falsa i amaga l'impagament de l'import dels serveis
- Es presumeix que denuncien les dones que treballen pel seu compte ja que les que tenen proxenetes o queden englobades dins d'una organització resolen els problemes internament
- La denuncia reb el mateix tractament tant en l'àmbit policial com en el judicial que qualsevol altra presentada per una ciutadana que no exerceixi la prostitució, i sovint la sentència és favorable a les prostitutes
- El fet que amb una proporció cada vegada major de dones estrangeres no existeixin denúncies no nacionals s'explica per diversos motius: les estrangeres relacionen la Policia amb el control de la immigració il·legal i tenen por a ser expulsades, sovint desconeixen també els serveis i, ja que gairebé totes treballen dins una organització, és aquesta la que acaba resolent de manera més o menys violenta les agressions i els impagaments
- Critiquen fortament la manca de coordinació entre Administracions i la escassa interdisciplinarietat dels serveis que elles poden oferir a aquestes dones: troben a faltar la presència de psicòlegs i d'assistents socials en les dependències de la policia

El dia 30 d'Octubre vam entrevistar el **responsable del Grup de Delinqüència Organitzada** de la Policia Judicial d'aquest cos i a dos dels seus col·laboradors.

- La Guardia Civil, degut a la divisió territorial i de competències actua en ciutats de menys de 20.000 habitants. Això ens permet contrastar les diferències entre la prostitució urbana a la que ja ens havíem apropat amb les entrevistes anteriors.

- La prostitució en l'àmbit rural és en la seva totalitat de clubs i carretera

- Internacional en un 90-95% dels casos pel que fa a les dones que es prostitueixen, internacionals també les organitzacions que trafiquen amb les dones i nacionals els propietaris dels clubs, ocults darrera testaferrós i societats empresarials dubtoses que tenen en propietat diversos clubs de carretera i un gran patrimoni

- En els clubs les dones en el millor dels casos paguen la "plaça" diària, que puja a les 7.000 pts treballin o no i obtenen els beneficis dels seus serveis i un 50% de l'import de les copes que consumeixin els seus clients.

En el pitjor dels casos les dones són enganyades en els seus països d'origen, es trafica amb elles prenent-los-hi la documentació i falsificant-ne de nova, són literalment "comprades" pels propietaris dels clubs i passen a un règim d'esclavitud, amenaces i violència. La guardia Civil xifra en un 15% del total aquests casos.

- Les dades de la Guardia Civil relatives al 1998 donen un total de 417 víctimes procedents del continent Americà (un 70.68% del total), 90 procedents d'Àfrica (un 15% del total), i 83 procedents d'Europa, dels països del'Est (un 14% del total). Sense tenir en disposició dades relatives a l'any 2000 asseguren que en

aquests dos anys si més no s'han duplicat les xifres, tenint en compte a més que es tracta de xarxes desmantellades, i que ells calculen que més d'un 80% de les organitzacions queda impune per les amenaces i els controls de les màfies i per la por a l'expulsió de les dones estrangeres.

- S'ha de tenir en compte també que tant l'augment del contingent de dones com de màfies de països de l'Est, conegudes pel seu acarnissament, l'accés a les armes, i per ser l'avançada de l tràfic d'armes, de droga i l'extorsió situa en extrema alerta els cossos policials: la INTERPOL, la EUROPOL i els cossos nacionals davant el possible assentament de les màfies russes i ucranianes.

- Aquesta unitat de la Policia judicial manifesta que si bé troben receptivitat en el poder judicial, hi ha escassa consciència social sobre el què passen aquestes dones i sobre el perill que suposen les organitzacions dedicades al seu tràfic

Les entrevistes programades a realitzar properament, són, per cossos policials:

- Policia Local: Responsables de la Guardia Urbana de Barcelona
- Mossos d'Esquadra: Responsables del grup de delictes contra les persones

També hem entrevistat els responsables de l'Asociación Nacional de Empresarios de Locales de Alterne (ANELA) a Barcelona i a l'Associació de

Veïns i Veïnes del Parc de la Ciutadella de Barcelona, a transcriure
properament.

Més enllà d'aquestes entrevistes estem planificant i hem començat a realitzar
treball de camp divers:

Per una banda es va dur a terme una **sortida** dissabte 21 d'Octubre a les zones de
major prostitució de la ciutat de Barcelona (zona de la Ciutadella i rodalies del
camp del FCB) per obtenir una percepció de la quantitat i distribució de les
treballadores del sexe amb membres de la Policia Local del Prat de Llobregat,
dels Mossos d'Esquadra i de la Policia Judicial. Queden per visitar la zona del
carrer Sant Ramon al barri xino i clubs de les rodalies. A la zona de la Ciutadella
es va contactar amb diverses prostitutes nacionals i majors de 45 anys molt
receptives a oferir informació i disposades a un segon encontre per entrevistar-les
en profunditat. També es realitzaran diverses entrevistes amb prostitutes
facilitades pels inspectors del Grup II d'investigació del crim organitzat de la
Policia Nacional i per l'Intendent Cap de la Policia Local del Prat de Llobregat i
una sortida a diversos clubs de les rodalies de Barcelona amb els membres de la
unitat del Crim Organitzat de la Guardia Civil.

Paral·lelament estem portant a terme un **buidat de premsa** sobre les notícies relatives a la prostitució i el crim organitzat dels diaris nacionals en els darrers anys.

Hauria estat de gran interès també obtenir accés a través dels contactes institucionals a l'**Informe del Ministeri de l'Interior sobre Crim Organitzat**, que està elaborat amb dades de tots els cossos policials que operen a l'Estat i pot aportar una visió més global i de precisió en les xifres, però els contactes han estat infructuosos.

INFORME IV: PROSTITUCIÓ, CONDICIONS DE VIDA I SALUT A CATALUNYA

Un dels objectius d'aquest treball d'investigació ha estat el de descriure les característiques de les dones que es prostitueixen a Catalunya, presentant especial atenció a les seves condicions de vida i salut. Les investigacions sobre la realitat d'aquest col·lectiu són molt escasses, i per a l'elaboració d'aquest apartat ens hem basat en les entrevistes realitzades en institucions que brinden tasques de contenció i assistència, en centres de salut, i en dues publicacions recents (limitades a l'àmbit de la ciutat de Barcelona)¹⁶.

Sobre la base d'aquestes fonts, hem elaborat la següent caracterització:

- La prostitució femenina a Catalunya pren quatre grans formes: prostitució de carrer, prostitució de clubs de carretera o "grans superfícies del sexe"; prostitució de clubs d'alt standing, prostitució a pisos o apartaments. Ens centrarem en el perfil de les dones que treballen al carrer.
- Totes les fonts consultades coincideixen en assenyalar la incorporació de dones estrangeres en els darrers anys com el fet més destacat de la prostitució de carrer. Així, es poden identificar dos grans grups: les prostitutes locals, generalment d'edat més avançada i les estrangeres, molt més joves (l'informe d'Àmbit Prevenció assenyala que el rang d'edat de les prostitutes que treballen al voltant del Camp Nou a la ciutat de Barcelona es situa entre els 19 i 58 anys per a les dones espanyoles i entre els 18 i 34 anys per a les estrangeres).

¹⁶ Aquests són: Sanromà i Cornellas, Marta, Estudi sobre la prostitució toxicòmana a la ciutat de Barcelona. Generalitat de Catalunya, Departament de Sanitat i Seguretat Social, Òrgan Tècnic

- Pel que fa a les nacionalitats, la majoria de les prostitutes estrangeres que treballen al carrer provenen d'Amèrica Llatina i d'Àfrica Subsahariana. La presència de dones provinents de països d'Europa de l'est és molt menor.
- Una de les característiques de les dones llatinoamericanes que exerceixen la prostitució és que solen tenir un nivell d'estudis alt, i que conceben a la prostitució com un estat entremig i transitori cap a l'exercici d'una altra activitat. Contràriament, les dones africanes tenen un grau d'instrucció escàs, i en molts casos són analfabetes.
- Pel que fa a les condicions de salut, al risc de les malalties de transmissió sexual s'han de sumar altres amenaces pròpies del treball al carrer (perill d'agressions, violacions, assalts), com ara també les derivades de l'ús de les drogues.
- La realitat complexa d'aquest col·lectiu, moltes vegades desconeguda per qui es dedica a elaborar propostes d'atenció sanitària per a aquesta població, dificulta el plantejament d'objectius i estratègies coherents amb la seva situació, així com l'obtenció de resultats positius.
- Una de les principals conseqüències en el canvi de la composició de la prostitució (és a dir, l'augment de les estrangeres) és que l'accés al sistema públic de salut és diferent segons es sigui o no ciutadana o resident legal. Si bé des de l'any 2000 l'únic requisit per a accedir als Centres d'Atenció Primària (CAP) és l'empadronament, moltes prostitutes assisteixen als consultoris d'organismes no governamentals, com és el cas de "Metges sense Frontera".
- En l'entrevista realitzada en aquesta institució, les professionals consultades assenyalaven que rebien al voltant de 10 consultes setmanals de prostitutes estrangeres que treballen als carrers de la ciutat. En el cas de les subsaharianes, gran part de les consultes són per quadres d'infeccions genitals i embarassos no desitjats. També solen rebre consultes de dones de països de

l'est, però per un altre tipus de problemes orgànics i també psicològics. Aquestes dones tenen un alt nivell de coneixement de mètodes anticonceptius.

- En el cas de les prostitutes nacionals, al quadre hem de sumar les complicacions derivades per les drogues parenterals. L'estudi realitzat per Sanromà (op.cit.) es centra en aquest subgrup de dones. En ell s'estima que el 25% de les prostitutes que treballen al carrer consumeixen aquest tipus de drogues.
- Respecte a les dones entrevistades en el citat estudi, el 37.5% d'elles viuen a la Ciutat Vella de Barcelona, un 31% viu fora de la ciutat, a la comarca del Barcelonès i en el Baix Penedès. El 64% de les dones entrevistades tenen fills, però tant sols el 19% els tenen al seu càrrec. Generalment, els fills de la treballadora solen estar sota la cura dels seus familiars directes.
- El 62.5% de la mostra és seropositiva. Un 35% es declara seronegativa.
- En relació amb els coneixements sobre temes de salut, existeixen marcades diferències entre les dones entrevistades, des de informació vaga a molt precisa. Respecte l'ús d'anticonceptius, un 46% no utilitza cap. Sols el 27% utilitza preservatius per a evitar embarassos.
- En relació amb les conductes de risc, el 79% va manifestar utilitzar sempre preservatiu amb els seus clients. El tòpic que les prostitutes toxicòmanes treballen baixant preus i amb conductes de risc (sense preservatiu, per exemple) sembla plausible, sobre tot en situacions de síndrome d'abstinència. Hem d'aclarir que treballar sense preservatiu no és exclusiu de les dones drogodependents, les que no ho són, ho fan també en situacions de crisi i necessitat. En alguns, en que la figura del proxeneta és propera, ho fan a fi d'evitar les seves agressions físiques.
- La presència del personatge de la parella o chulo/proxeneta està present a tots els col·lectius de dones prostitutes, i sol acompanyar a la treballadora sexual des del seu inici en aquest món. En la majoria dels casos, ell no treballa, està

d'acord amb el tipus de treball que desenvolupa la seva parella i viuen a costa seva.

- Respecte a la percepció del seu treball, el total de les dones entrevistades en el citat treball considera que els dos problemes principals de la prostitució són la droga i el perill de les agressions físiques i violacions (ambdós, amb el 21%). En segon lloc, i en la mateixa proporció (12.5%): el perill d'adquirir malalties contagioses, el "jugar-se la vida", el perill de ser víctimes de robatoris i els problemes psicològics i vexacions.
- El 46% de les enquestades considera que els problemes de la prostitució poden millorar, en front d'un 6% que afirma que no hi ha solució possible. Entre els problemes considerats com a millorables es troben: la droga, els problemes familiars, la inestabilitat social.
- El 67% de la mostra considera que és necessària l'existència d'un servei específic d'ajuda a les treballadores sexuals. Aquest percentatge és més alt entre les treballadores de la Rambla de Catalunya i el Raval (90%).
- Respecte els serveis que es podrien oferir, suggereixen: atenció sanitària (21%), local-espai de trobada i reunió (17%), ajuda en general (14.5%), formació (10%), distribució de material preventiu (10%). A la zona de la Rambla de Catalunya, es destaca també: un menjador (52%) i en segon lloc, atenció sanitària (19%).

Annex II

Entrevistes realitzades:

- Cap del Gabinet de Premsa de la Policia Nacional
- Cap del Grup I d'investigació de delictes d'immigració il.legal de la Policia Nacional.
- Inspector en Cap del Grup II d'investigació en crim organitzat de la Policia Nacional.
- Inspector del Grup II d'investigació en crim organitzat de la Policia Nacional.
- Cap de la Policia Local d'El Prat de Llobregat.
- Responsables del Servei d'Atenció a la Dona de la Policia Nacional.
- Responsable del Grup de Delinqüència Organitzada, Policia Judicial i Guàrdia Civil.
- Dra. Júlia López, Catedràtica de Dret del Treball, Universitat Pompeu Fabra.
- Congregació Religiosa de les Hermanas Oblatas, Barcelona.
- Associació de Veïns del Parc de la Ciutadella, Barcelona.
- Lletrat de l'Associació ANELA (Associació Nacional d'Empresaris de Locals d'Alterne)
- Fundació Esco, Barcelona.
- Associació Àmbit Dona, Barcelona.
- Associació Àmbit Prevenció, Barcelona.
- CAP Barceloneta, Districte 1 de Barcelona.
- Hospital del Mar, Districte 1 de Barcelona.
- Associació Medicos Sin Fronteras-Cuarto Mundo, Barcelona.
- Associació Hetaira, Madrid.